

MKCRP00DC2NS

Tourism and Heritage

– oddělení rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, a. s.

IČ 45357366, se sídlem U Prazdroje 7, 301 00 Plzeň

Návrh nominace statku

"Technologie pivovarnického bednářství"

do Seznamu nemateriálních statků

tradiční lidové kultury

České republiky

V Plzni 29. května 2018

Ing. Rudolf Šlehofer

manažer rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje

- 5. 06. 2018

- 1940 -

Návrhový a evidenční list nemateriálního statku tradiční lidové kultury
k zápisu do Seznamu nemateriálních statků
tradiční lidové kultury České republiky

A. IDENTIFIKACE NAVRHOVANÉHO STATKU

1. Název statku navrhaného k zápisu do Seznamu:

Technologie pivovarnického bednářství

2. Periodicita projevu statku:

Statek se neprojevuje periodicky, je realizován průběžně, celoročně.

3. Stručný popis statku:

Vynález dřevěných sudů můžeme patrně přiznat již Keltům. První popis a postup výroby dřevěného sudu, jehož autorem je Plinius starší, pochází ze 2. poloviny 1. století našeho letopočtu. Z území západních Slovanů jsou známy archeologické nálezy dřevěných věder a věděrek z mladšího římského období. Podobné nálezy se vyskytují na území České republiky z doby tzv. stěhování národů i z období pozdějšího v rozmezí let 950–1200.

Rozkvět řemesla nastal poprvé v 10. století, kdy se velké sklepní sudy využívaly především v kláštřích a později i na panských sídlech. Rychlejší rozvoj nastal s vývojem středověkých měst v souvislosti s rozkvětem vinařství a pivovarnictví ve 12. a 13. století. Bednářské řemeslo se s postupnou specializací začalo členit na bednáře, bečváře, neckáře, korytníky, pouzderníky a další. Bednář vyráběl běžné dřevěné nádoby z bílého dřeva: štoudve, vany, dřezy, necky, škopky; bečvář se pak zabýval výrobou beček, sudů a kádí z černého tvrdého dubového a bukového dřeva. Samostatné bednářské cechy vznikaly ve 2. polovině 15. století.

V 17. století se bednářství a bečvářství spojilo do jednotného bednářského cechu. Obrovská poptávka po bednářských výrobcích v 19. století převedla výrobu z ruční manufakturní výroby ke strojní výrobě, kdy výrobci dokážou denně vyrobit i přes 1.000 ks sudů. Se zaváděním výroby nových typů nádob z různých druhů materiálů strojní výroba téměř zanikla a zachovaly se pouze menší rukodělné dílny, kde se sudy staví tradičním způsobem výroby.

Vytěžené dřevo pro stavbu sudů je nakráčeno na tzv. dužiny podle velikosti sudu. Po vyschnutí dřeva je potřeba dužiny upravit tak, aby měly správný tvar, který posléze umožní, aby se z nich sestavil kvalitní těsnící sud. V původní technologii se dužiny upravovaly štípáním a hoblováním, aby nedocházelo k porušování vláken.

Před stavěním sudu se roztřídí dřevo podle šířky. Potom se hlavovým rýsovačem změní délka nejkratší dužiny a touto vzdáleností se vyrývají všechny dužiny. Po postavení sudu se podle hlavového rýsovače vyrovnávají dužiny napřed v hlavě a potom podle bodu v pase. Následně se sud utuží první a druhou obručí, dále řetězy na stahování dužin a kladivem se sklepvávají obruče s drážkou. V průběhu stahování se sud postřikuje zvenku i zevnitř vodou a vyhřívá ohněm, aby dužiny nepopraskaly. Poté se sud převrátí a z druhé strany se nasadí první a druhá obruč, řetězy se sundají, sud se postaví a nasadí se další obruče, které se opět sklepají do potřebné polohy. Sud se následně vyhřívá celý den, aby se voda vypařila a zůstal potřebný tvar sudu. Taktó vzniká tzv. kukna, sud bez dna a víka.

Bednářské a bečvářské dílny, kde se vyráběly dřevěné kádě a sudy, tvořily ještě v nedávné minulosti (cca do poloviny 70. let 20. století) neodmyslitelnou součást každého

pivovaru.

Bednářská parta Plzeňského Prazdroje, která v současné době čítá osm specializovaných řemeslníků, zvládá ve svojí hlavní činnosti výrobu nových kvasných kádí, ležáckých a transportních sudů, ale také jejich opravy a údržbu. To umožňuje udržovat v malém objemu tradiční způsob výroby nefiltrovaného a nepasterizovaného piva, která začala v roce 1842, a umožňuje tak srovnávat kvalitu piva vyrobeného původní a současnou technologií.

Počet bednářů není náhodný: takový počet silných chlapů je totiž potřeba na vysklepení a nasklepení velkých ležáckých sudů (o hmotnosti kolem 800 kg) ze sklepního oddělení k opravě a vysmolení.

4. Zeměpisná lokalizace výskytu statku:¹

Plzeňský kraj/ okres Plzeň-město/ město Plzeň/ část Plzeň 3

5. Identifikace nositele statku:

a) je-li jím fyzická osoba:

Jméno a příjmení: **Ladislav Brůha**
Datum narození: [REDAKCE]
Adresa trvalého pobytu: Pod školkou 771, 330 26 Tlučná
Korespondenční adresa: Pod školkou 771, 330 26 Tlučná
E-mail: ladislavbruha@gmail.cz

Jméno a příjmení: **Jan Hájek**
Datum narození: [REDAKCE]
Adresa trvalého pobytu: Pňovany 43, 330 30 Město Touškov
Korespondenční adresa: Pňovany 43, 330 30 Město Touškov
E-mail: hajinekk3@seznam.cz

Jméno a příjmení: **Marek Hejduk**
Datum narození: [REDAKCE]
Adresa trvalého pobytu: Plzeňská 46, 326 00 Plzeň
Korespondenční adresa: Plzeňská 46, 326 00 Plzeň
E-mail: hejduk.marek@seznam.cz

Jméno a příjmení: **Karel Hofman**
Datum narození: [REDAKCE]
Adresa trvalého pobytu: Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň
Korespondenční adresa: Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň
E-mail: karel-hofman@tiscali.cz

Jméno a příjmení: **Josef Hruza**
Datum narození: [REDAKCE]
Adresa trvalého pobytu: Dýšinská 41, 330 01 Kyšice
Korespondenční adresa: Dýšinská 41, 330 01 Kyšice
Telefon: 724 617 558
E-mail: josef.hruza@asahibeer.cz

¹ Kraj (kraje), okres (okresy), obec (obce), část obce. Pokud se statek vyskytuje na území více států, je třeba je výslovně uvést.

Jméno a příjmení: Josef Kyviř
Datum narození: [REDACTED]
Adresa trvalého pobytu: Nádražní 312, 262 31 Milín
Korespondenční adresa: Nádražní 312, 262 31 Milín
E-mail: kyvirj@seznam.cz

Jméno a příjmení: Jaroslav Zajíček
Datum narození: [REDACTED]
Adresa trvalého pobytu: Božkovská 32, 326 00 Plzeň
Korespondenční adresa: Božkovská 32, 326 00 Plzeň
E-mail: jarous.zajicek@seznam.cz

Pozn.: v době po zpracování původního návrhu nominace ke dni 28.2. 2018 odešel p. Jiří Fiala do starobního důchodu, na jeho místo je vyhlášeno v současné době výběrové řízení na obsazení místa bednářského tovaryše.

Souhlas nositele statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o nositeli statku:²

Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případné vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a redokumentace statku,

b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správci a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.

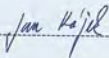
Datum: V Plzni dne 29. května 2018

Podpis:

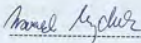
Ladislav Brůha,
narozený [REDACTED]
bytem Pod školkou 771, 330 26 Tlučná

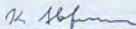
Jan Hájek
narozený [REDACTED]
bytem Pňovany 43, 330 30 Město Touškov

Marek Hejduk
narozený [REDACTED]
bytem Plzeňská 46, 326 00 Plzeň

Karel Hofman,
narozený [REDACTED]
bytem Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň

² Osobním údajem je ve smyslu zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů myšlena jakákoliv informace týkající se určeného nebo určitého subjektu údajů. Zpracováním osobních údajů pak jakákoliv operace nebo soustava operací, které správce nebo zpracovatel údajů systematicky provádějí s osobními údaji, a to automatizovaně nebo jinými prostředky. Zpracováním osobních údajů se rozumí zejména shromažďování, ukládání na nosiče informací, zpřístupňování, úprava nebo pozměňování, vyhledávání, používání, předávání, šíření, zveřejňování, uchovávání, výměna, třídění nebo kombinování, blokování a likvidace. Citlivým údajem je pak takový osobní údaj vypovídající o národnostním, rasovém nebo etnickém původu, politických postojích, členství v odborových organizacích, náboženství a filozofickém přesvědčení, odsouzení za trestný čin, zdravotním stavu a sexuálním životě subjektu údajů a genetický údaj subjektu údajů.

Josef Hrůza,
narozený [redacted]
bytem Dýšinská 41, 330 01 Kyšice,

Hrůza Josef

Josef Kyviř,
narozený [redacted]
bytem Nádražní 312, 262 31 Milín

Kyviř

Jaroslav Zajíček,
narozený [redacted]
Božkovská 32, 326 00 Plzeň,

Zajíček

b) je-li jím právnická osoba:

Jméno/název:

Sídlo (adresa):

Identifikační číslo:

Statutární orgán:

Kontaktní telefon:

Kontaktní e-mail:

6. Souhlas nositele/nositelů statku s periodickou redokumentací:

Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou redokumentací statku prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.

Datum: V Plzni dne 29. května 2018

Podpis:

Ladislav Brůha,
narozený [redacted]
bytem Pod školkou 771, 330 26 Tlučná,

Ladislav Brůha

Jan Hájek
narozený [redacted]
bytem Pňovany 43, 330 30 Město Touškov

Jan Hájek

Marek Hejduk
narozený [redacted]
bytem Plzeňská 46, 326 00 Plzeň

Marek Hejduk

Karel Hofman,
narozený [redacted]
bytem Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň

K. Hofman

Josef Hrůza,
narozený [redacted]
bytem Dýšinská 41, 330 01 Kyšice

Hrůza Josef

Josef Kyviř,
narozený [redacted]
bytem Nádražní 312, 262 31 Milín

Kyviř

Jaroslav Zajiček,
narozený [REDACTED]
Božkovská 32, 326 00 Plzeň,

Zajiček

7. Autor statku, je-li znám:

Autor statku není znám.

8. Souhlas autora statku s užitím statku pro účely vedení Seznamu a jeho zveřejnění:

Autor statku není znám.

9. Časové zařazení statku:

Od konce 13. století do současnosti

Právo várečné udělil 260 plzeňským občanům již král Václav II. v roce 1295. Z roku 1307 pochází první písemná zpráva o pivovaru, který jistý Wolfram Zwinilinger odkázal katedrále svatého Bartoloměje. Ve 14. století pak mohli vařit a prodávat pivo všichni plzeňští občané. V roce 1501 je poprvé zmíněn městský pivovar. Kvalita zdejšího vyráběného piva však byla silně kolísavá.

Ke změně dochází až po dlouhých letech v roce 1839, kdy z měšťanské schůze vzešlo rozhodnutí postavit nový pivovar. Ten byl postaven během necelých tří let (1840–1842). V tomto období byla zřízena původní bednárna Měšťanského pivovaru v Plzni, nešlo ale pochopitelně o první výrobu pivovarských sudů v tomto městě piva, která měla svůj prvopoátek zcela určitě na konci 13. století a která se rozvíjí ve 12. a 13. století v prostředí českých měst.

Ke stavebním úpravám, rozšíření a rekonstrukcím bednárný v areálu Měšťanského pivovaru v Plzni došlo několikrát od roku 1870: rozšíření bednárný (1870), stavba zcela nové bednárný (1891), postavení nové mechanické bednářské dílny (1930–1931), opravy bednárný (1946–1949) po následcích bombardování v dubnu 1945, rekonstrukce zcela nové benárný v objektu bývalé vodárný (2007).

10. Taxonomické zařazení statku:

Nemateriální statky tradiční lidové kultury:

oblasti: - lidové ústní tradice

- lidové interpretační umění
- lidové komunitní zvyklosti, obřady a slavnostní události
- tradiční lidové vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru

- znalosti a dovednosti charakteristické pro tradiční řemeslný postup při zhotovení konkrétního artefaktu lidových řemesel

- třídílník řemesel dle zpracovávaného materiálu:

1. hlína
2. sklo
3. kámen
4. kovy
5. pletiva

6. dřevo

- např. 6.1 štipání dřeva
- 6.2 dlabání dřeva
- 6.3 řezání dřeva
- 6.4 soustružení dřeva
- 6.5 sekernictví

- 6.6 řezbářství
- 6.7 truhlářství
- 6.8 tesařství
- 6.9 kolářství
- 6.10 bednářství**
- 6.11 zdobení dřeva
- 6.12 jiné, další

7. textil

8. materiály živočišného původu

9. jiné řemeslné techniky a obory

10. zvykoslovné předměty

11. Objektivní faktory ohrožující statek, pokud existují:

Riziko schopnosti předávat osvojené profesní návyky a dovednosti následovníkům

Bednářské řemeslo, resp. statek Technologie pivovarnického řemesla je specifickou profesí, která je v dnešní době záležitostí zcela neobvyklou. V žádném případě se nejedná o snadnou a lehkou práci. Z tohoto důvodu lze vidět určité riziko ve schopnosti předávat osvojené návyky a dovednosti následovníkům, tedy novým zájemcům o výuku a osvojení bednářských řemeslnických dovedností a práci dle zavedených a ověřených bednářských technologií, aby tito byli schopni udržet standardní a tradiční postupy, porozuměli zároveň výběru správného a vhodného materiálu, používali tradiční a vhodné nářadí a aby uměli zaučit také své budoucí následovníky.

Ekonomické riziko

Provoz bednářské dílny a bednářského řemesla není v žádném případě výdělečnou činností. Není komerční, z hlavní části je totiž zaměřen na opravy a údržbu kvasných kádí, ležáckých a transportních sudů, popř. na výrobu nových kádí a sudů pro pivovarské sklepy. Firmě tak vznikají personální náklady (mzdové náklady, sociální a zdravotní odvody), materiálové náklady (nákup dřeva, oceli, smoly, nářadí, pomůcek apod.), majetkové náklady (odpisy) a provozní náklady (energie, režie apod.) spojené s touto údržbou původního pivovarského vybavení.

12. Záchranná opatření na eliminaci rizik zániku statku, existují-li tato rizika:

Jako cestu k eliminaci rizik zániku statku při schopnosti předávat osvojené profesní návyky a dovednosti následovníkům lze spatřovat:

- před odchodem bednáře (většinou z důvodu odchodu do důchodu) včas a nadále vybírat vhodného kandidáta na tříletou výuku v bednářské dílně; po tuto dobu vybraný uchazeč, většinou dříve vyučený v oboru truhlář, tesař, či dřevomodelář, sbírá informace a zkušenosti, jak přistupovat k výrobě a údržbě dubových sudů a podobných bednářských předmětů a výrobků tak, aby byl po uplynutí této povinné praxe schopen plně zastávat pozici bednářského mistra;
- tato tříletá praxe je také obdobím, kdy se obě strany přesvědčí o vhodnosti tovaryše na tuto pozici i potvrzením dlouhodobého zájmu uchazeče o výkon na pozici bednářského mistra;
- výrobky a činnost bednářské dílny a bednářů přispívají k propagaci plzeňských bednářů v České republice i v zahraničí;
- podstatnou částí činnosti bednářské party zaměřovat na péči a údržbu ležáckých dubových sudů, které v pivovarských sklepích stále slouží pro srovnávací testy chuťového profilu sládkům pivovaru i jako ochutnávka podávaná návštěvníkům prohlídkových okruhů pivovarských sklepů;

- ve vhodné prezentaci řemesla jako součásti tradiční lidové kultury a historie české společnosti od počátku jejího vzniku až po současnost; členové bednářské party se vcelku aktivně věnují prezentaci technologie pivovarského řemesla na veřejnosti, pravidelně se účastní více let několika akcí po celé České republice (např. Ladovských vepřových hodů ve Velkých Popovicích; Slavnosti solné Zlaté stezky v Prachaticích; Dne řemesel, řemeslné přehlídky Plzeňského kraje, v Chanovicích; Radegast dne v Nošovicích; Pilsner festu v Plzni); přímo v bednárně probíhají každoročně tzv. prezentace pro ambasador, kterých bývá zhruba kolem 12–15 skupin; přehled všech významných řemeslných prezentací, jichž se účastní plzeňští bednáři, je uveden v podrobném zdůvodnění návrhu nominace statku; účast na uvedených akcích konzultuje, koordinuje a podrobnosti prezentace domlouvá p. Ing. Petr Tůma, Ph.D., senior vedoucí oddělení facility, investice, historická řemesla Tourism & Heritage; tyto prezentace podávají návštěvníkům akcí ukázkou hlavních bednářských činností (samozřejmě v omezené míře s ohledem na bezpečnost návštěvníků při používání ohně), aby si tito mohli představit, jak se připravuje materiál pro následnou stavbu pivovarského sudu, jak se sud dále upravuje, aby se stal funkční a neprotékající bedněnou nádobou; prezentaci doprovází výklad bednářů k řemeslu a jeho technologii;

Neméně důležitou formou eliminace rizik je spolupráce bednářské dílny s odbornými organizacemi muzejního typu; předně se jedná o spolupráci s Pivovarským muzeem v Plzni (dokumentace technologie řemesla, opravy, údržba a konzervace sbírkového fondu muzea, rekonstrukce bednářského dílenského vybavení); dále s Pověřeným odborným regionálním pracovištěm pro tradiční lidovou kulturu pro Plzeňský kraj, kterým je v tomto případě Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech, p.o. (tato organizace spolupracuje v oblasti vlastní dokumentace technologie pivovarnického řemesla, poradenství v dokumentaci řemesla zřizovatelem, v roce 2012 zpracovalo muzeum návrh na ocenění Josefa Hruzy titulem Nositel tradice lidových řemesel, v roce 2017 zúřadovalo uvedené pracoviště návrh na zapsání statku do krajského seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Plzeňského kraje; od prosince 2017 spolupracovalo klatovské muzeum na přípravě návrhu nominace statku technologie pivovarnického řemesla do seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky); určitá spolupráce především v oblasti přípravy prezentačních akcí bednářského řemesla na území města Plzně a v prostoru Plzeňského kraje je dále s Magistrátem města Plzně a Plzeňským krajem.

13. Prameny, literatura a odkazy na dokumentační materiál, který není přímou přílohou tohoto listu:

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a. s. (<https://www.prazdroj.cz/nas-pribeh/archiv>)

K bednářství a bednářům, např. fondy a sbírky:

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Měšťanský pivovar v Plzni 1839–1946, kniha č. 181 (i. č. 181), abecední rejstřík zaměstnanců Měšťanského pivovaru v Plzni, 1913 (1925) – 1943

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Plzeňské pivovary, národní podnik v Plzni (1947–1958)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Západočeské pivovary, koncernový podnik Plzeň (1958–1993)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Sběrka novinových výstřížků (1870–2005)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Střední odborné učiliště potravinářské Plzeň (1947–1998)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Sběrka fotodokumentace (1870–2004)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Sběrka dokumentace (1818–2011)

Archiv společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Sběrka zvukových dokumentů (1937–1979)

Literatura:

HRUŠKA, Martin: *Knih pamětní královského města Plzně od roku 775 až 1870.*

1. vydání Plzeň: Nákladem dědiců Hruškových, 1883. 1125 s.

JEDLIČKOVÁ, Lucie: *Plzeňský Prazdroj v historických fotografiích.* 1. vydání Plzeň, 2005.

PAVEL, Jaroslav: *Bednářství. (určeno učňovským školám, jakož i pracovníkům v provozu)*

1. vydání Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1957. 335 s.

PŘÍKRYL, Karel: *Měšťanský pivovar v Plzni 1842–1892.* 1. vydání Plzeň: Nákladem Plzeňského Prazdroje, 1995. 352 s.

SUCHÝ, Václav: *Měšťanský pivovar v Plzni 1842–1892.* 1. vydání Plzeň: Měšťanský pivovar Plzeň, 1892. 523 s.

B. ZDŮVODNĚNÍ KANDIDATURY

Hlavní podmínky pro zapsání statku do Seznamu, jejichž splnění musí být popsáno pro každou z těchto podmínek zvlášť, jsou mimo jiné:

Statek je

- a) dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci a*
- b) je součástí nemateriálního kulturního dědictví tak, jak je definováno v bodě 2 tohoto Metodického pokynu a*
- c) je vysoce autentický a*
- d) je předáván z generace na generaci a*
- e) je unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které statek nese, a to zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie aj. příbuzných společenských věd, a to v rámci souboru jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k němuž statek náleží, a*
- f) je vysoce reprezentativní pro soubor jevů (viz taxonomické zařazení statku v oddíle A tohoto dokumentu), k nimž náleží, v rámci regionu, nebo v celém státě, pokud je tento soubor jevů rozšířen po celém jeho území.*

Dále statek:

- g) je vysoce reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku, zejména z hlediska jejich historické, sociální a kulturní identity a*
- h) je navržen k zápisu na Seznam na základě účasti společenství nebo jiných skupin, popřípadě dotčených osob nebo jiných nositelů daného statku a s jejich svobodným, předběžným a poučeným souhlasem, který musí být doložen.*

B.a) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** navržený k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky je v současné době živý. Reprezentuje jej především existence a činnost současné osmičlenné party bednářů, která se věnuje především výrobě, opravám a údržbě kvasných kádí, ležáckých a transportních sudů, v menší míře pak výrobě nových bednářských výrobků podle přání a objednávek zákazníků (pivovarů, pohostinských zařízení, pivních festivalů a přehlídek, výrobců destilátů, vinařských firem, soukromníků apod.).

Abyste mohl vyrobit kvalitní a odolný sud nebo kád, potřebují bednáři použít správné dřevo. Proto pracují výhradně s tím nejkvalitnějším dřevem, které nesmí obsahovat suky od větví, ani jádro ze středu kmene, či dřevo z jeho okraje. Dříve se nejčastěji používalo dřevo dubové, dále pak kaštanové nebo akátové. Nyní se sudy stavějí většinou již jen z dubů, které by se měly těžit v místech, kde je tvrdší podloží a kde pomalu rostou, aby byl zaručený pouze minimální přírůstek, dřevo mělo letokruhy blízko u sebe a sud neprotékal takzvaně „přes dřevo“. Nejlepší je dřevo těžit v zimě v období vegetačního klidu, kdy dřevo neobsahuje tolik mizy. Plzenští bednáři dřívě odebírali dřevo, které roste v Křivoklátských lesích, a to z těžby prováděné pouze v lednu a únoru. V současné době nakupují dřevo z celého území České republiky a dávají přednost výhradně jeho výrazné kvalitě. Než lze natěžené dřevo použít, musí pořádně vyschnout. Suší se ve štosech minimálně dva roky, ale také i 8 až 10 let.

Dřevo správné kvality je velmi cenný materiál, proto se musí jeho spotřeba dobře propočítat, aby byl co nejmenší odpad.

Příprava dužin – od dodavatele dřeva dostanou bednáři dubová prkna o délce 220 cm, která je třeba opracovat tak, aby vznikly dužiny. To je název fošen, ze kterých se sud staví. Dužiny je potřeba upravit tak, aby měly správný tvar, který posléze umožní, aby se z nich sestavil kvalitní sud, který dobře těsní. Upravuje se tloušťka, šířka i délka dužiny. V původní technologii se dužiny upravovaly štípáním a hoblováním, aby nedocházelo k porušování vláken.

Dužiny (kusy dřeva opracované zakulaceným hoblíkem šrupákem) se na ležácké sudy

nezařezávají na koncích na stejnou délku, ale měří se, třídí a značí podle velikosti. Ležácké sudy se totiž dělají na tzv. krajíc. Dužiny vytřídění podle délky se pak podle měřky a modly seřezávají do špičatosti. Všechny dužiny s označením špičatosti se pak postaví na hranu, která se bude spárovat, a vyměří se tloušťka hlavy a pasu sudu. Poté se dužina spáruje beránkem (čtyřručičkovým spárovacím hoblíkem) tak, že se jim hobluje její spára. Na povrchu sudu se tak vytvoří malá spára, která se po vyhřátí a stažení sudu úplně stáhne a zaručí tak, že nevznikne otevřená spára vnitřní.

Stavba sudu – jakmile jsou dužiny připravené, přichází na řadu samotná stavba sudu. Před stavěním sudu se rozřídí dřevo podle šířky. Potom se hlavovým rýsovačem (koprisem) změří délka nejkratší dužiny a touto vzdáleností se vyrýsuje všechny dužiny, čímž se při stavění a vyrovnávání sudu dosáhne co největší souměrnosti. Po postavení sudu se podle hlavového rýsovače vyrovnávají dužiny napřed v hlavě a potom podle bodu v pase. Následně se sud v této hlavě dobře utuží hlavákem (1. obručí) a první pláň (2. obručí) a satany (fetězy na stahování dužin) a kladivem se sud strajbuje (sklepávají se obruče kladivem s drážkou). V průběhu stahování se sud postřikuje zvenku i uvnitř vodou a napařuje se nad ohněm, aby dužiny nepraskly. Poté se sud převrátí, nasadí se opět z druhé strany hlavák a první pláň a sundají se satany, sud se postaví a nasadí se druhá pláň a pasová obruče a šnepráv (pomocná pasová obruče) a opět se sud strajbuje. Poté se sud vyhřívá celý den, aby se voda vypařila a zůstal kýžený tvar sudu. Takto vzniká tzv. kukna (sud bez dna a víka).

Některé sudy se ještě zpevňují nad otevřeným ohněm. Sud se nejen zpevní, ale uskladněný nápoj získává charakteristickou kouřovou chuť. Tento postup se dnes využívá záměrně u některých druhů vín, při výrobě whisky či bourbonu.

Bednění sudu – ležácké sudy se zhotovují, jak bylo již dříve uvedeno, na tzv. krajíc – na lágru (sud je na jedné straně nižší než na krajici, aby dna lépe vzdorovala tlaku tekutiny. Když se krajíc zařizne se sklonem dovnitř (sud se zaštemuje), vyzejkuje (vykymuje) = udeřá se drážka na dno, sud se ohobluje a zabední se dnem. Na předním dně jsou tzv. dvířka, která slouží k průlezu při vymývání a k vysmolování, aby se nemuselo dno vyjímát. Aby dvířka neobtáhla a snadno se vyjímala, namažou se před uzavřením sudu stěny dvířek tafermitem (tuk, který pivo neškodí) a okolo se ještě opatří rákosem. Nakonec se sud ohobluje a obruče se natrvalo narazí. Hotový výrobek se takzvané cejchuje, neboli označuje datem výroby a informací o objemu.

Smolení – aby se sud naimpregnoval, utěsnil a chuť dubového dřeva nepřecházela do piva, je nutné každý pivní sud dobře vysmolit, tedy potáhnout zevnitř tenkou vrstvou smoly, která vytvoří celistvý pružný film a zacelí všechny póry. Pak se může do sudu načerpat pivo. Po každém vyprázdnění sudu se smolí znovu. Smola nesmí dávat pivu žádnou příchut'.

Ruční smolení již použitých sudů začíná odsmolováním, kdy se vnitřek sudu požehe plamenem, aby se rozpustila stará smola. Bez řádného vysmolení by se pivo kazilo. Pak se do něj nalije asi 40 l vařící nové smoly a sud se štorcuje, neboli převaluje, aby se smola roztekla po celém vnitřním povrchu a do všech pórů. Přebytek se vylije a smola uvnitř sudu se nechá zaschnout během asi desetiminutového kutálení, aby se rovnoměrně rozlila.

Přesné složení a poměr jednotlivých složek smoly patří vždy k výrobním tajemstvím mistrů bednářů. Základním materiálem pro výrobu pivovarské smoly je pryskyřice, která se získává z jehličnatých stromů, hlavně z borovic. Plzeňští bednáři používají čínskou a americkou pryskyřici, která se nejprve čistí roztavením, při kterém se odstraní hrubé nečistoty jako zbytky dřeva, kůry nebo písku. Poté se přidá parafin a medicínální olej. Takto připravená smola se vaří přibližně 4 hodiny, aby její teplota dosáhla 200 °C a byla tak připravena k použití. Vnější povrch sudu se obvykle napouští fermeží (Iněný olej se zvýšenou vysychavostí).

V současné době Plzeňský Prazdroj používá dřevěné ležácké sudy a kvasné kádě

k výrobě piva v historických ležáckých sklepích. V těchto prostorech byla zachována spilka pro kvašení mladiny právě v otevřených kádích a dále ležácké sklepy pro dokvašování mladého, zeleného piva v dřevěných sudech. Tato produkce jednak umožní srovnávat kvalitu plzeňského Prazdroje vyrobeného stejným způsobem jako za časů prvního sládků a dnes, při použití moderního technického vybavení. Jen tak je jistota, že pivo Pilsner Urquell chutná stále stejně. Zároveň je toto pivo podáváno návštěvníkům prohlídkové trasy. Bez bednářské party by tato výroba nebyla možná, proto mezi každodenní práci bednářů patří i kontrola používaných sudů a jejich případná oprava. Dále bednáři vyrobí každý rok dva nové ležácké sudy o objemu 38 hektolitřů a kvasné kádě dle potřeby. Velice náročné je také smolení, které probíhá vždy na jaře a na podzim. Smolí se jak nové, tak starší sudy, které je potřeba „vysklepovat“, to znamená dostat z historických sklepů na povrch, a po vysmolení uložit zpět.

B.b) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** je součástí Seznamu statků nemateriálního dědictví tradiční lidové kultury Plzeňského kraje. Do tohoto krajského seznamu byl zapsán tento statek na základě usnesení Rady Plzeňského kraje č. 504/ 2017 ze dne 24. dubna 2017 pod názvem **Bednáři Plzeňského Prazdroje**.

Předkladatel návrhu zápisu **Technologie pivovarnického bednářství** do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky se domnívá, že uvedený statek pro svoji autenticitu, unikátnost a reprezentativnost bude v Národním seznamu statkem s odpovídající kvalitou, neboť reprezentuje tradiční technologické postupy, řemeslné zkušenosti, znalosti a dovednosti bednářských řemeslníků.

Současná osmičlenná parta plzeňských bednářů je skupinou lidí, která řemeslo udržuje a rozvíjí, je také znakem jejich identity, historické i současné kontinuity.

B.c) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** pokládáme za vysoce autentický: bednáři pracují starými řemeslnými postupy a s původním, nebo s rekonstruovaným nářadím; při této práci a technologických postupech je uplatňována vysoká míra ruční práce; většina jejich práce je zaměřena na opravy a údržbu původních kádí a sudů v historickém prostředí pivovarských sklepů, které ročně navštíví a s původní výrobou piva se seznámí při organizovaných výpravách na 250.000 turistů. Návštěvníci mají při této příležitosti také možnost pivo ochutnat.

Představení bednáři pokračují v tradici tohoto specifického řemesla v Plzni, udržují při životě zánikem ohrožené řemeslo, ale i zvyky s ním spojené.

Jedná se např. o zvyk bednářské svačiny, kdy při stavění velkého sudu bednáři ohřívají maso k obědu na ohni rozdělaném pod tímto sudem. Nebo společným obědem na počátku adventu, jimž sládek pivovaru poděkuje bednářům za celoroční práci; sládek při této příležitosti uctí bednáře pečenou kachnou se zelím a knedlíky.

Velmi dodržovaným, ale jen občasným zvykem je v současné době závěrečná tovaryšská zkouška, již je adept bednářského řemesla přijímán do cechu bednářského: součástí přijímací zkoušky do cechu je nějaká náročná práce na velkém ležáckém sudu, nebo kompletní výroba malého soudku; po obhájení své práce před vedoucím bednářským mistrem a "pohlavkem za vyučnou" posvěti mistr bednář Josef Hruza povýšení tovaryše do stavu bednářského; ten obdrží certifikát o vyučení bednářem, 17 litrový soudek naplněný pivem a bednářskou koženou zástěrou.

Od roku 2014 vznikla nová tradice cestou tzv. Bednářské výzvy, během které zástupci pivovarského řemesla požádali milovníky piva, aby se k nim připojili a během adventního času přinesli vlastnoručně vyrobené ozdoby. Mnoho Plzeňanů přichází v tomto období na nádvoří pivovaru a zdobí vánoční strom, který zde nainstalovali bednáři. Odměnou jim je návštěva pivovarských sklepů, nabídka pivního moku či řemeslné prezentace bednářů.

B.d) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** je v současné době v Plzni stále

předáván z generace na generaci. Do roku 1975 to bylo zajištěno výukou v odborném podnikovém učilišti, které vzniklo v roce 1952 a které zajišťovalo odborný výcvik mladých bednářů i pro další pivovary na území tehdejší Československé republiky.

V současné době se děje tento proces tzv. učňovským obdobím pro nové zájemce o bednářský obor, kteří jsou vybíráni na základě předchozího velmi přísného výběrového řízení v době, kdy nejstaršímu bednáři zbývají tři roky k odchodu do starobního důchodu. Vybrání jedinci, většinou původně vyučení truhláři, tesaři nebo dřevomodeláři jsou na tři roky přijati do praxe, při které si osvojí veškeré technologické postupy a procesy za plného provozu bednářské dílny. Na konci tohoto období pak vykonají závěrečnou tovaryšskou zkoušku a na základě jejího úspěšného vykonání jsou pasováni na bednářského mistra.

V současné době tvoří osmičlennou bednářskou partu dva bednáři (ročníky narození 1955 a 1956), kteří se ještě vyučili řemeslu v učilišti Západočeských pivovarů v Plzni v první polovině 70. let 20. století; další čtyři bednáři (ročníky narození 2x 1973, 2x 1979) si prošli rekvalifikační postupně v letech 2005–2016; zbylí dva bednáři (ročníky narození 1977 a 1987) dokončí bednářský vzdělávací kurz v červnu roku 2018.

V České republice neexistuje učňovský vzdělávací obor bednář. Tuto situaci řeší rodinné bednářské firmy tak, že se potomek věnuje většinou učebnímu oboru truhlář a následně po absolutoriu tohoto vzdělání se v podmínkách firmy zaučuje v bednářském oboru.

U ostatních firem je pak přijímán zaměstnanec, který je vyučen v nějakém oboru zpracovávajícím dřevo. Na bednáře je pak průběžně zaškolován během trvajících pracovních poměrů.

B.e) Statek Technologie pivovarnického bednářství je zcela unikátní ze dvou hledisek: na jedné straně je v Plzni udržována bednářská dílna a její výroba; druhé hledisko spočívá v možnosti udržet v omezené míře původní výrobu nefiltrovaného a nepasterizovaného piva. Pivo zrající v dubových sudech není jen součástí nabídky pro návštěvníky, ale slouží též jako podklad k trvalému vyhodnocování chuťového profilu, kvality a dalších vlastností tohoto piva pro porovnání s průmyslovou výrobou.

Navrhovatel zápisu do Seznamu nehmotného kulturního dědictví tradiční lidové kultury České republiky se průběžně seznamuje i se situací bednářského řemesla v České republice i v ostatních zemích Evropy, jsou-li dostupné potřebné informace. Zjištěné skutečnosti jsou podrobněji uvedeny v části Podrobné zdůvodnění nominace.

V České republice existuje několik bednářských firem jako např. Bednářství – Eduard Bařina Čejkovice; Bednářství Jiří Vrtěna, Štěpánov nad Svratkou; Bednářství – Stolařství Fryzelka Josef, Vlachovice; Moravské dubové sudy, dřevěné a barik sudy, Veselí nad Moravou; Obroučka David – Bednářství a Stolařství, Modřice. Jejich produkce je především zaměřena na výrobu sudů pro vínaře, výrobu vinařských pomůcek a potřeb, dále výrobu dalších bednářských nádob jako jsou sudy na vodu, vany, různé kádě, kadečky a vědra, škopky, džbány, květináče apod. Svoje výrobky hotoví samozřejmě z dubového dřeva, ale také z akátu, třešně, švestky nebo jasanu.

Nutno uvést, že nejpodobnější situace v zahraničí je v sousedním Bavorsku, kde existuje několik firem, které se zabývají stavbou sudů pro pivovary a také jejich opravami. Souvisí to především se skutečností, že Bavorsko je pivařská velmoc a říjnový svátek piva Oktoberfest má dlouhou historickou tradici a je taktéž turisticky atraktivní pro návštěvníky Mnichova. Samozřejmě nelze vynechat i ostatní evropské země, ze kterých vyniká především Francie jako největší světový výrobce a exportér vinařských sudů. V této zemi má výraznou tradici i cílené pěstování dubových lesů založené již v 17. století. Velmi kvalitní sudy pro vínaře se vyrábějí v současnosti v Maďarsku. Vliv na tuto skutečnost má pozornost věnovaná výběru kvalitního dřeva v samotné zemi, ale i dovoz ze zahraničí. Důležitým momentem je i péče věnovaná vypalování sudů, které má výrazný vliv na chuť zrajícího vína. Svůj význam má např. bednářská výroba ve Skotsku, neboť tzv. interakce mezi destilátem a sudem ovlivňuje chuť whisky až ze 60 %. Kvalitou a tradicí se mohou

v Evropě chlubit i rakouské bednářské firmy, které zásobují místní i zahraniční vlnafstvi.

B.f) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** je reprezentativním příkladem zastoupení tohoto řemesla jak v regionu Plzeňského kraje (díky tomuto hodnocení byl tento nemateriální statek zapsán rozhodnutím Rady Plzeňského kraje do Krajského seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Plzeňského kraje – viz usnesení Rady Plzeňského kraje č. 504/ 2017 ze dne 24. dubna 2017), tak pro území celé České republiky. Navrhovatelé zápisu do Seznamu nehmotných statků tradiční lidové kultury České republiky není známa bednářská výroba jako součást provozu jakéhokoliv pivovaru v Evropě.

Popisovaný a navrhovaný statek náleží dle metodického výkladu pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky do oblasti "znalosti a dovednosti charakteristické pro tradiční řemeslný postup při zhotovení konkrétního artefaktu lidových řemesel". Řemesla lze dále dle zpracovávaného materiálu v českém prostředí dělit na dalších deset skupin: bednářství je zcela zřetelně jedno z řemesel, které zpracovává dřevo.

B.g) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** je vysoce reprezentativní ve vztahu k jiným nositelům nemateriálních statků, u kterých není zatím zastoupena řemeslná dřevovýroba. Plzeňští bednáři byli v tomto městě historicky specifickou sociální skupinou, která mnohdy požívala elitářské postavení v sociálním členění města. Bednářství bylo totiž bráno jako vysoce specializované řemeslo, kterému se ve vlastní výrobě mohl věnovat velmi zkušený a zdatný řemeslník. Při praxi v pivovare se také dbalo, aby bednář byl znalý i ostatních provozů, než nastoupí do učednického oboru bednář. Vzhledem k úzké a nutné kooperaci těchto řemeslníků muselo zákonitě dojít i k určité kulturní identitě této skupiny obyvatelstva (se souborem osobitých znaků a projevů, jimiž se odlišovala od jiných pospolitostí s jinou identitou); k udržení této identity přispívá rovněž specifické pracovní prostředí bednářské dílny a pivovarských sklepů. Právě to je určitým charakteristickým a vymezeným prostorem hodnot a znaků dochovaných v určité podobě i v současnosti.

Kolem roku 1900 bývalo v Plzeňském Prazdroji kolem 150 bednářů; organizačně byli členěni na pět pracovních skupin, které vedli dílvedoucí; nad celou bednářskou dílnou byl zodpovědný vrchní bednářský mistr. Tehdy se jednalo o poměrně velkou sociální skupinu, kde byly zprostředkované vztahy, jednotliví zaměstnanci se nemuseli ani znát, důležitou složkou skupiny byla pracovní hierarchie, tj. zdůraznění pozice a role v kolektivu. Bednáři měli tehdy k dispozici samostatnou šalandu (ubytovnu) pro svobodné zaměstnance a ty, kteří nebydleli v samotné Plzni. Velitel (vedoucí) šalandy byl zodpovědný za pořádek, čistotu ubytovacího prostoru, větrání, dezinfekci. Přislušel mu také dozor nad "mravním chováním dělníků a jejich smírném spolužití". Večer se zde měla dle ubytovacího řádu provozovat společenská zábava "s blahodárným vlivem na náladu ubytovaných bednářů, která zvyšuje jeho lásku a ochotu ku práci, takže každý se svěžestí a čiperností pouští se do práce". Bednářům nebyla však v minulosti věnována větší pozornost, takže nám v současnosti chybí prameny k poznání jejich života. Pozornost v dobových popisech pivovarského života se spíše zaměřovala na sladovnickou chasu (sládcí, hvozdové, vařiči, spilečníci a sklepníci), než pomocné pivovarnické provozy jako byli bednáři, strojníci, topiči, kočí či pomahači (nádenici).

B.h) Statek **Technologie pivovarnického bednářství** navrhuje k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky **oddělení cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, a. s.**, jako subjekt, jenž má na starosti v Plzeňském Prazdroji, a. s., péči o historické dědictví a rozvoj prohlídkových tras a turistiku společnosti, jejíž součástí je i péče o tradiční výrobu piva Pilsner Urquell zrajícího v dubových sudech v prostředí pivovarských sklepů, bednářskou dílnu a její řemeslnický

kolektiv, akreditovaný pivovarský archiv a pivovarské muzeum.

Svobodný, předběžný a poučený souhlas s návrhem a zápisem do dotčeného národního seznamu je doložen v přílohách tohoto nominačního návrhu.

Čestné prohlášení navrhovatele:

Prohlašuji, že všechny údaje, které jsem výše uvedl jsou pravdivé a úplné a беру na vědomí, že uvedení údajů nepravdivých anebo neúplných je důvodem k vyřazení statku ze Seznamu. Zavazuji se, že v případě zápisu statku do Seznamu jsem povinen Národnímu ústavu lidové kultury poskytnout veškerá nezbytná data a součinnost pro redokumentaci statku podle čl. 5 a že jejich neposkytnutí může být důvodem k označení statku za ohrožený podle čl. 12, případně za zaniklý podle čl. 13.

Datum: 29. května 2018

Jméno a příjmení statutárního orgánu navrhovatele:

Ing. Rudolf Šlehofer,

manažer rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje

Podpis:

Otisk razítka:

PP1478

Plzeňský Prazdroj

Plzeňský Prazdroj, a. s.
U Prazdroje 64/7, 301 00 Pízeň
IČ: 45357366, DIČ: CZ45357366

Souhlas se zveřejněním údajů

Navrhovatel souhlasí se zveřejněním nominační dokumentace včetně osobních údajů

Datum: 29. května 2018

Podpis:

Ing. Rudolf Šlehofer,

manažer rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje

Otisk razítka:

PP1478

Plzeňský Prazdroj

Plzeňský Prazdroj, a. s.
U Prazdroje 64/7, 301 00 Pízeň
IČ: 45357366, DIČ: CZ45357366

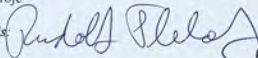
C. SCHVALOVACÍ DOLOŽKA

Státek k zápisu do Seznamu navrhl:

Jméno či název navrhovatele a datum předložení návrhu: 29. května 2018

Tourism and Heritage – oddělení rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, a. s.; U Prazdroje 7, 301 00 Plzeň; zastoupené **Ing. Rudolfem Šlehoferem**, manažerem rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje

Podpis:

Plzeňský Prazdroj

Plzeňský Prazdroj, a. s.
U Prazdroje 64/7, 301 00 Plzeň
IČ: 45357366, DIČ: CZ45357366

Otisk razítka:

Datum doručení návrhu na Ministerstvo kultury: 5.6.2018

Číslo jednací: MK 39 413 /2018 ORNK

Pořadové číslo návrhu: 23/2018

Nominaci posoudili z odborného hlediska:

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:

PhDr. VAČLAV MICHALIČKA, Ph.D., 24.9.2018

Doporučení posuzovatele: DOPORUČUJE K ZÁPISU

Podpis: VIK 62 628/2018 POD

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku:

PhDr. JIŘÍ WOITSCHE, Ph.D., 14.8.2018

Doporučení posuzovatele: DOPORUČUJE K ZÁPISU

Podpis: VIK 47 054/2018 ORNK

Jméno či název posuzovatele, text a datum zpracování posudku: /

Doporučení posuzovatele: /

Podpis: /

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k zápisu statku do Seznamu:

Doporučení Národní rady: DOPORUČUJE K ZÁPISU - 6.11.2018

Datum a podpis předsedy:

Souhlas ministra kultury se zápisem:

Datum souhlasu ministra kultury se zápisem statku do Seznamu:

Číslo jednací: MK-S 14 597/2018

Podpis ministra kultury:

Souhlasem ministra kultury je návrhový list považován za list evidenční.

Datum zápisu statku do Seznamu:

Pořadové číslo statku v Seznamu:

Název národnostně etnických skupin:

Datum:

Číslo:

Název národnostně etnických skupin:

Datum:

Číslo:

Název národnostně etnických skupin:

Doporučení Ministerstva kultury pro ministerstvo školství a vysvětlující poznámky ke statistice:

Datum poskytnutí listiny: (včetně označení stránky)

Strana:

Název národnostně etnických skupin a název národnostně etnických skupin:

Název národnostně etnických skupin a název národnostně etnických skupin:

Datum a podpis: (včetně)

Číslo a název národnostně etnických skupin ke statistice:

Číslo stránky:

Datum a podpis: (včetně)

Datum ministerstva školství a vysvětlující poznámky ke statistice:

Doporučení Ministerstva kultury pro ministerstvo školství a vysvětlující poznámky ke statistice:

Datum poskytnutí listiny: (včetně označení stránky)

Strana:

Název národnostně etnických skupin a název národnostně etnických skupin:

Název národnostně etnických skupin a název národnostně etnických skupin:

Datum a podpis: (včetně)

Název národnostně etnických skupin a název národnostně etnických skupin:

Číslo stránky:

Datum a podpis: (včetně)

Datum Ministerstva školství a vysvětlující poznámky ke statistice:

Doporučení Ministerstva kultury pro ministerstvo školství a vysvětlující poznámky ke statistice:

Datum poskytnutí listiny:

Strana:

D. REDOKUMENTACE STATKU

Údaje o periodické redokumentaci statku:
<i>Datum:</i> <i>Nález:</i> <i>Návrh nápravných opatření:</i>
<i>Datum:</i> <i>Nález:</i> <i>Návrh nápravných opatření:</i>
<i>Datum:</i> <i>Nález:</i> <i>Návrh nápravných opatření:</i>

Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s označením statku za ohrožený:
<i>Datum posledního šetření (redokumentace) statku:</i> <i>Nález:</i> <i>Návrh nápravných opatření a datum nejbližší kontroly statku:</i> <i>Stanovisko Národní rady k označení statku jako ohroženého:</i> <i>Datum a podpis předsedy:</i> <i>Souhlas ministra s označením statku za ohrožený:</i> <i>Číslo jednací:</i> <i>Datum a podpis ministra</i>
<i>Datum označení statku v Seznamu za ohrožený:</i>
Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu s výmazem označení statku za ohrožený:
<i>Datum posledního šetření (redokumentace) statku:</i> <i>Nález:</i> <i>Stanovisko Národní rady k výmazu označení statku za ohrožený:</i> <i>Návrh dalších nápravných opatření, bude-li jich třeba:</i> <i>Datum a podpis předsedy</i> <i>Souhlas ministra s výmazem označení statku za ohrožený:</i> <i>Číslo jednací:</i> <i>Datum a podpis ministra</i>
<i>Datum výmazu označení statku v Seznamu za ohrožený:</i>
Doporučení Národní rady pro tradiční lidovou kulturu k označení statku za zaniklý:
<i>Datum posledního šetření:</i> <i>Nález:</i>

E. ZMĚNA NOSITELE/NOSITELŮ STATKU

Změna nositele statku:

a) je-li jím fyzická osoba:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Adresa trvalého pobytu:

Korespondenční adresa:

Telefon:

E-mail:

Souhlas nového nositele/nových nositelů statku se zpracováním osobních, příp. citlivých údajů o nositeli statku.³

Nositel statku ve smyslu zákona č. 101/ 2000 Sb., o ochraně osobních údajů

a) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správciům a zpracovatelům dat se zpracováním osobních údajů, příp. citlivých údajů, pro potřeby zpracování a posouzení nominace, případně vedení údajů v evidenci kulturních statků zařazených do Seznamu a s využitím těchto dat pro potřeby dokumentace a redokumentace statku,

b) dává souhlas Ministerstvu kultury a Národnímu ústavu lidové kultury jako správciům a zpracovatelům dat se zveřejněním jména a příjmení při prezentaci tohoto statku v souvislosti se Seznamem.

Datum a podpis:

b) je-li jím právnická osoba:

Jméno/název:

Sídlo (adresa):

Identifikační číslo:

Statutární orgán:

Kontaktní telefon:

Kontaktní e-mail:

Souhlas nového nositele/nových nositelů statku s periodickou redokumentací:

Nositel/nositelé statku souhlasí s periodickou redokumentací statku prováděnou Národním ústavem lidové kultury zpravidla jednou za sedm let. Svým podpisem se zavazuje/zavazují, že pokud dojde k jakýmkoliv změnám v identifikačních údajích uvedených v bodě 5, neprodleně tuto skutečnost ohlásí Ministerstvu kultury.

Datum a podpis:

Příloha č. 1 – dokumentace statku: podrobný popis, audiovizuální dokumentace, apod. včetně udělení souhlasu se zveřejněním takovýchto textových nebo audiovizuálních materiálů (prohlášení o vlastnictví licence).

1. Dokumentace statku

1.1 Podrobný popis statku

- 1.1.1 Stručně z historie technologie pivovarnického bednářství
- 1.1.2 ... příběh bednářského řemesla pokračuje
- 1.1.3 Současnost technologie pivovarnického bednářství
- 1.1.4 Současné bednářské řemeslo v zemích Evropy
- 1.1.5 Bednářská parta z Plzně
- 1.1.6 Nositel tradice lidových řemesel Josef Hružá

1.2 Audiovizuální dokumentace (flash disk)

1.2.1 Fotodokumentace

- 1.2.1.1 Historické fotografie bednářů
- 1.2.1.2 Ukázka abecedního rejstříku s bednáři z knihy zaměstnanců
- 1.2.1.3 Výpis z rejstříku známek OŽK v Plzni z roku 1938 o zápisu kruhové známky s Jubilejní branou z roku 1926
- 1.2.1.4 Současné fotografie bednářů Plzeňského Prazdroje
- 1.2.1.5 Článek o bednářích Plzeňského Prazdroje
- 1.2.1.6 Dokumentace ke složce Josefa Hružy
- 1.2.1.7 Ocenění pro bednáře Plzeňského Prazdroje

1.2.2 Videodokumentace

- 1.2.2.1 Bednářské řemeslo, 2005
- 1.2.2.2 Jedině pravý, 1982

1.3 Souhlas nositelů statku se zveřejněním textových nebo audiovizuálních materiálů dokumentace statku

1.4 Souhlas navrhovatele zápisu statku do Seznamu nemotného kulturního dědictví České republiky se zveřejněním textových nebo audiovizuálních materiálů dokumentace statku

Příloha č. 2 – mapa, do níž je zakresleno místo či oblast, kde se statek vyskytuje.

2. Mapy lokace bednářny Plzeňského Prazdroje, a. s.

- 2.1 Mapa České republiky s lokací města Plzně
- 2.2 Mapa města Plzně s lokací Plzeňského Prazdroje, a. s.
- 2.3 Mapa areálu Plzeňského Prazdroje, a. s., s lokací současné bednářny

Příloha č. 3 - svobodný, předem daný a poučený souhlas nositelů statku se zápisem

1. Dokumentace statku **Technologie pivovarnického bednářství**

1.1 Podrobný popis statku

1.1.1 Stručně z historie technologie pivovarnického bednářství

Právo várečné udělil 260 plzeňským občanům již král Václav II. v roce 1295. Z roku 1307 pochází první písemná zpráva o pivovaru, který jistý Wolfram Zwinilinger odkázal katedrále svatého Bartoloměje. Ve 14. století pak mohli vařit a prodávat pivo všichni plzeňští občané. V roce 1501 je poprvé zmíněn městský pivovar. V souvislosti s touto výrobou muselo dojít v Plzni i k rozvoji bednářského řemesla. Odpovídalo by i to dobové situaci, kdy rozvoj technologie pivovarnického bednářství je charakteristický pro vývoj a situaci ve městech 13. století.

Pivo se dříve v Plzni vařilo střídavě u jednotlivých právovárečných měšťanů. Kvalita proto bývala různá, a tak se plzeňští měšťané rozhodli, že založí nový pivovar. V novém Měšťanském pivovaru v Plzni uvařil dne 5. října 1842 sládek Josef Groll první várku nového plzeňského piva, které se později stalo světoznámým.

Bednářské a bečvářské dílny, kde se vyráběly dřevěné kádě a sudy, tvořily ještě v nedávné minulosti neodmyslitelnou součást každého pivovaru. První bednárna byla v plzeňském Měšťanském pivovaru zřízena hned při jeho stavbě v letech 1840–1842. První bednářský mistr Wolfgang Ahmer (Almer) pocházel z Bavorska. Již v roce 1844 bylo zjištěno, že pivovar má malou zásobu sudů. Byla zřízena proto tzv. druhá režijní bednárna a za vrchního bednáře zde byl přijat Dominik Däubel.

O několik let později, již v roce 1851 bylo zjištěno, že bednářská dílna je nedostatečná. Měšťanský právovárečný výbor se usnesl na zbudování nové bednárně u ohradní zdi pivovarského dvora. Dílna byla vyprojektována v roce 1857, v roce 1859 byla postavena stavitelem Martinem Stelzrem.

Přelomový byl rok 1870, kdy se vedení pivovaru rozhodlo postavit novou velkou bednárnou, v níž by mohlo pohodlně pracovat sto bednářů a tu také vybavit kamny k vytápění a potřebným počtem ventilátorů. Těto stavební investici předcházela ještě dostavba přístřešku k bednárně v roce 1863.

Hned v následujícím roce 15. července 1871 navštívila plzeňský měšťanský pivovar císařská výsost korunní princ Rudolf. Dle dobových ohlasů v tisku se zalíbením a obdivně sledoval práci bednářů ve slavnostně vyzdoběné dílně.

V roce 1884 byl vydán Řád služební Měšťanského pivovaru v Plzni, který pracovní dobu pro

bednáře ustanovil otevřením dílny o 5. hodině ranní a konec pracovní doby uzavřením těchto prostorů večer o 19. hodině.

V roce 1885 bylo vybavení bednářské dílny opatřeno pěti stroji na požahování malých sudů z důvodu odsmolení těchto nádob.

30. srpna 1885 navštívil plzeňský pivovar císař František Josef I., kterého překvapila velikost dílny bednářů a množství uskladněného dřeva připraveného na výrobu sudů.

O několik let později, v roce 1891, byla zahájena stavba zcela nové bednářny, která byla vybavena stroji na výrobu sudů po 25, 50 a 100 litrech. V roce 1892, kdy byla dokončena stavba nové bednářny, měl pivovar 148 bednářů, kteří byli podřízeni vrchnímu bednářskému mistrovi a pěti dílvedoucím. Denní kapacita bednářské výroby byla 80–100 sudů.

Bednáři pobírali dle typu uzavřené smlouvy 25–70 zlatých měsíčně, což byl na svoji dobu v daném oboru vcelku dobrý výdělek. K dispozici měli šalandu, takzvaná kasárna bednářů, která sestávala z pěti místností. Dvě přední místnosti sloužily jako jídelny a každá byla vybavena dlouhým stolem se čtyřmi lavicemi a dvěma šatníky. V zadních místnostech se nacházely ložnice se 14 železnými postelemi ve dvou řadách; podél zdi stály nízké lavice na uložení vaků ubytovaných bednářů. Ve vybavení nechyběl křížifix a nástěnné švarcvaldské hodiny. Dalším prostorem byl pokoj pro oba velitele šaland, oddělený od ostatních skleněnými dveřmi. Veškeré dělnictvo pivovaru se mohlo stravovat v režijní kuchyni. V zájmu vystřídaní byl stanoven čas, kdy má která skupina vyhrazenou pauzu na oběd, pro bednáře to bylo mezi 11.30 a 12.00 hodinou.

Plzeňský měšťanský pivovar měl v roce 1892 k dispozici 175.000 drobných sudů k rozeslání piva svým odběratelům.

V dalších letech počet bednářů kolisal, jelikož závisel na momentální odbytové situaci. Například v roce 1896 jich bylo 123, po stávce toho roku byla značná část propuštěna s tím, že v dané chvíli podniku stačí 85 bednářů.

Počátkem 20. století, kdy se Plzeňský Prazdroj dynamicky rozvíjí (roku 1887 začíná Měšťanský pivovar v Plzni stáčet svůj ležák také do lahví; v roce 1898 vznikla ochranná známka Plzeňský Prazdroj – Pilsner Urquell; na úplném konci 19. století měl pivovar téměř 150 bednářů a kolem 6.500–7.000 velkých ležáckých sudů; v letech 1904–1907 realizuje Měšťanský pivovar velkolepý projekt, kterým si na dlouhá desetiletí zajistí soběstačnost ve výrobě elektrické energie a v zásobování vodou; tzv. Spalkův projekt zahrnoval stavbu elektrocentrály, realizaci studničních vrtů na Roudné, odželezňovací stanicí a vodárenskou věž jako firemní vodojem; v roce 1913 roční výstav plzeňského ležáku překračuje hranici milionu hektolitrů), se v jeho pivovarských sklepích používá kolem 9 000 dubových sudů a kádí. Dřevěný sud se objevil na ochranné známce Plzeňského Prazdroje v roce 1926, pivovar ji používá dodnes.

V letech 1930–1931 byla postavena další nová bednářská mechanická dílna, kde nové technické vybavení dovoľovalo denně vyrobit 150–200 sudů. Bednářna byla uvedena do provozu v květnu

1931. Ve 30. letech 20. století měl pivovar ve stálém oběhu 500.000 soudků, přičemž ročně se v pivovaru ve strojní bednárně vyrobilo kolem 40 000 sudů. Ještě ve 20. letech 20. století bylo v oběhu na 300.000 soudků.

Areál Plzeňského Prazdroje byl těžce poškozen bombardováním Plzně 17. dubna 1945. Obnovená mechanická bedárna byla částečně zprovozněna až v roce 1946, ale opravy a výstavba bednářských dílen pokračovaly až do roku 1949. V roce 1957 byla postavena nová budova pro požahování ležáckých sudů.

Bednářský obor se tvůrčím způsobem rozvíjí zhruba do poloviny 20. století, kdy jeho postupný útlum přivedlo používání kovových nádob, a to i v domácnostech a průmyslové výrobě:

- již v roce 1936 dostává plzeňský sládek František Hlaváček od Škodových závodů nabídku na zakoupení hliníkových sudů k dopravě piva, do hostinských zařízení se ale vozí pivo nadále v dřevěných sudech až do poloviny 50. let 20. století, kdy je střídají právě sudy z hliníku (hlavní výhodou hliníkových sudů je jejich hmotnost; zatímco dřevěný sud o objemu 50 l váží téměř 40 kg, stejně veliký hliníkový sud váží pouhých 7 kg);
- dřevěné ležácké sudy a společné kádě se začaly od roku 1962 nahrazovat ocelovými tanky a káděmi;
- od roku 1963 se vedle dřevěných transportních soudků používají při distribuci piva ve větší míře hliníkové sudy, kromě toho byl v téže roce v rámci pivovaru zrušen samostatný provoz bednáren; od poloviny 70. let 20. století byly dřevěné transportní sudy zcela nahrazeny hliníkovými sudy;
- poslední kvasná kád' byla vyrobena v roce 1973;
- v roce 1975 byla ukončena odborná výuka bednářských učňů; zdejší odborné učiliště bylo zřízeno v roce 1952;
- v roce 1985 se začaly v plzeňských pivovarech používat transportní nerezové sudy KEG;
- bednářská výroba Plzeňského Prazdroje začala upadat v roce 1992 s přechodem na modernější výrobu v cylindrických tancích; zbylí bednáři, kterých nyní výrazně ubylo, neboť ubývá práce v ležáckých sklepech, se v té době věnují údržbě ležáckých kádí a sudů, demontují dožívající kádě a sudy, dokonce je jim přidělována práce na údržbě a montáži palet; na konci 90. let byli bednáři propuštěni a krátký čas pracovali pro pivovar jako osoby samostatně výdělečně činné; do stavu pracovníků pivovaru byli znovu přijati v roce 2000.

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 1: *bednáři Měšťanského pivovaru v Plzni I.*

Kolem roku 1890

Rok 1905

Rok 1922

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 2: bednáři Měst'anského pivovaru v Plzni II.

Skladování sudů kolem roku 1925

*Rozvoz sudů pivovarskými
koňmi, kolem roku 1928*

Díleňská výroba sudů, 1928

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 3: *bednáři Plzeňského Prazdroje I.*

Mytí sudů, 1944

Skladování sudů na dvoře pivovaru, 60. léta 20. století

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 4: bednáři Plzeňského Prazdroje II.

Skladování ležáckých sudů, 1974

Bednářská parta z roku 1955

Bednářští učni, 1966

1.1.2 ...příběh bednářského řemesla pokračuje

V roce 1994 nastoupila do Plzeňského Prazdroje, a. s., PhDr. Jindřiška Eliášková. Jako potomek jedné z právozářných plzeňských rodin i jako vystudovaný historik se věnuje dokumentaci a poznání zachování tradic tohoto pivovaru. I přes přechod výroby piva do cylindrokónických tanků usiluje o udržení tradiční výroby piva ve sklepích a k tomu posloužilo i bednářské řemeslo. Od poloviny 90. let 20. století usilovala PhDr. Jindřiška Eliášková a Ladislav Bešťák (tehdejší bednářský mistr, předchůdce Josefa Hružy) o otevření "skanzenu" ve sklepích a kompletní obnovu bednářské dílny, aby bednářské řemeslo nezaniklo.

Zlom nastává v roce 1995, kdy PhDr. Jindřiška Eliášková dokázala prosadit vznik party 10 bednářů, která začala pracovat za otevření tzv. "sklepního skanzenu" a obnově činnosti bednářské dílny. Již v roce 1997 se podařilo zpřístupnit sklepy veřejnosti.

Bednáři v této době pracují nadále pod oddělením výroby a v letech 1998–1999 přešli cca na dobu 1,5 roku na práci na vlastní živnostenský list. Toto uspořádání se ale ukázalo jako nevyhovující a nepraktické a po příchodu nového majitele pivovarské skupiny SAB souhlasil tehdejší generální ředitel Tony van Kraligen s přijetím bednářů zpět do stavu zaměstnanců společnosti do oddělení Tourism and Heritage.

V této době rovněž vznikl projekt Na záchranu historického řemesla, který zcela novým způsobem řeší omlazování bednářského pracovního kolektivu. Bednáře odcházejícího do důchodu nahradí nový řemeslník, se zkušeností se zpracováním dřeva, zpravidla truhlář, kterého po dobu tří let zaučují starší bednáři.

Prvotní pracovní náplní tohoto kolektivu byla nejdříve péče o původní kádě a ležácké sudy v pivovarských sklepích, později se začaly ležácké sudy také vyrábět, nakonec k tomu přistoupila výroba různě velikých transportních pivních sudů podle přání zákazníka. Průběžně se provádí údržba všech pivovarských bednářských nádob.

Původně měli bednáři svoji dílnu v místech současné nové stáčírny, v roce 2007 se přestěhovali do někdejší říční vodárny, kde pracují dodnes. Tento objekt byl nákladně rekonstruován a tím se podařilo zachránit významnou technickou památku a získat novou dílnu pro pivovarské bednáře, neboť jejich původní dílna musela být zbourána.

1.1.3 Současnost technologie pivovarnického bednářství

Krátká historie a vývoj bednářského řemesla

Zpracování dřeva patří mezi jednu z nejstarších lidských dovedností. O počátku bednářského řemesla můžeme mluvit od doby, kdy se člověk naučil vyrábět ze dřeva nádoby, ve kterých se mohly uchovávat tekutiny či sypké suroviny a pochutiny.

Vynález dřevěných sudů můžeme patřně přiznat Keltům. První popis a postup výroby dřevěného sudu pochází od Plinia staršího z druhé poloviny 1. století našeho letopočtu.

Z 8. století našeho letopočtu máme zprávu, že franský král Karel Veliký nařídil svým správcům zákaz užívání kožených vaků na víno a povinnost přechovávat tento nápoj v dobrých dřevěných nádobách železem vázaných.

Bednářské výrobky, zastoupené dřevěnými vědry a vědérky, nacházíme již mezi archeologickými nálezy na pozdějším území západních Slovanů v mladším římském období. Podobné nádoby se vyskytují na území Polska, Česka i Slovenska z období tzv. stěhování národů i z období pozdějšího v rozmezí let 950–1200.

Rozkvět řemesla nastal poprvé v 10. století, kdy se velké sklepní sudy využívaly především v klášteřích a později i na panských sídlech. Rychlejší rozvoj nastal v souvislosti s vývojem středověkých měst s rozkvětem vinařství a pivovarnictví ve 12. a 13. století. Bednářství se dělilo na několik specializovaných výrobních odvětví, takže jsme mohli potkat neckáře, korytníky, pouzderníky či nádobníky. Hlavními dřevozpracujícími řemesly bednářského oboru ale bylo bednářství a bečvářství. Ve druhé polovině 15. století vznikají samostatné bednářské cechy. Společným znakem byl sud a na něm rozvětvené kružítko.

Bednář vyráběl běžné dřevěné nádoby z měkkého, neboli „bílého“ dřeva. Pod jeho rukama vznikaly štoudve, vany, škopky, bečky, necky, dřezy, džbery, putny, vědra, máselnice, konve a podobně. Svě výrobky stahoval dřevěnými obručemi, které si sám vyráběl z březových, lískových či habrových materiálů.

Bečvář vyráběl kádě a bečky, velké sudy určené jak pro převoz piva či vína, ale také velké ležácké sudy o objemu až 10 hektolitrů. K jejich výrobě používal tvrdé dubové nebo bukové dřevo, kterému se také říkalo „černé“ dřevo. Výrobky pobíjel kovovými obručemi.

Při výrobě nádob museli bednáři i bečváři dodržovat měrné jednotky požadované městskými radami. Konšelé, jako strážci obchodu, na to velmi dbali a nepoctivé bednáře přísně trestali. Naopak poctivé chránili a poskytovali jim různé výhody.

Jak bednář, tak bečvář ovládali ještě jedno řemeslo, a to smolařství – umění zpracovat

a využít smolu k vylévání sudů.

V 17. století se bednářství a bečvářství spojilo do jednotného bednářského cechu a do 19. století obě řemesla fungovala vedle sebe, pak postupně splynula v jediné bednářské řemeslo. S nástupem moderní doby a nových technologií dřevo nahradily jiné materiály, např. kov, plast a podobně.

Výroba ležáckého sudu

Abyste mohli vyrobit kvalitní a odolný sud nebo káď, potřebují bednáři použít **správné dřevo**. Proto pracují výhradně s tím nejkvalitnějším dřevem, které nesmí obsahovat suky od větví, ani jádro ze středu kmene, či dřevo z jeho okraje. Dříve se nejčastěji používalo dřevo dubové, dále pak kaštanové nebo akátové. Nyní se sudy stavějí většinou již jen z dubů, které by se měly těžit v místech, kde je tvrdší podloží a kde pomalu rostou, aby byl zaručený pouze minimální přírůstek, dřevo mělo letokruhy blízko u sebe a sud neprotékal takzvaně „přes dřevo“. Nejlepší je dřevo těžit v zimě v období vegetačního klidu, kdy dřevo neobsahuje tolik mízy. Do Plzně dříve odebírali dřevo, které roste v Křivoklátských lesích, a to z těžby prováděné výhradně v lednu a únoru. V současné době pivovar nakupuje dřevo z celého území České republiky a dává přednost výhradně jeho výrazné kvalitě. Než lze natěžené dřevo použít, musí pořádně vyschnout. Suší se ve štosech minimálně dva roky, ale také i 8 až 10 let!

Dřevo správné kvality je velmi cenný materiál, proto se musí jeho spotřeba dobře propočítat, aby byl co nejmenší odpad.

Příprava dužin – od dodavatele dřeva dostanou bednáři dubová prkna o délce 220 cm, která je třeba opracovat tak, aby vznikly dužiny. To je název fošen, ze kterých se sud staví. Dužiny je potřeba upravit tak, aby měly správný tvar, který posléze umožní, aby se z nich sestavil těsnící kvalitní sud. Upravuje se tloušťka, šířka i délka dužiny. V původní technologii se dužiny upravovaly štípaním a hoblováním, aby nedocházelo k porušování vláken.

Dužiny (kusy dřeva opracované zakulaceným hoblíkem šrupákem) se na ležácké sudy nezařezávají na koncích na stejnou délku, ale měří se, třídí a značí podle velikosti. Ležácké sudy se totiž dělají na tzv. krajíc. Dužiny vytříděné podle délky se pak podle měřky a modly seřezávají do špičatosti. Všechny dužiny s označením špičatosti se pak postaví na hranu, která se bude spárovat, a vyměří se tloušťka hlavy a pasu sudu. Poté se dužina spáruje beránkem (čtyřručičkovým spárovacím hoblíkem) tak, že se jím hobluje její spára. Na povrchu sudu se tak vytvoří malá spára, která se po vyhřátí a stažení sudu úplně stáhne a zaručí tak, že nevznikne otevřená spára vnitřní.

Stavba sudu – jakmile jsou dužiny připravené, přichází na řadu samotná stavba sudu. Před

stavěním sudu se roztřídí dřevo podle tloušťky. Potom se hlavovým rýsovačem (koprisem) změní délka nejkratší dužiny a touto vzdáleností se vyrýsuje všechny dužiny, čímž se při stavění a vyrovnávání sudu dosáhne co největší souměrnosti. Po postavení sudu se podle hlavového rýsovače vyrovnávají dužiny napřed v hlavě a potom podle bodu v pase. Následně se sud v této hlavě dobře utuží hlavákem (1. obručí) a první pláň (2. obručí) a satany (řetězy na stahování dužin) a kladivem se sud strajbuje (sklepávají se obruče kladivem s drážkou). V průběhu stahování se sud postříkuje zvenku i uvnitř vodou a vyhřívá se nad ohněm, aby dužiny nepraskly. Poté se sud převrátí, nasadí se opět z druhé strany hlavák a první pláň a sundají se satany, sud se postaví a nasadí se druhá pláň a pasová obruč a šnepráv (pomocná pasová obruč) a opět se sud strajbuje. Poté se sud vyhřívá celý den, aby se voda vypařila a zůstal kýžený tvar sudu. Takto vzniká tzv. kukna (sud bez dna a víka). Některé sudy se ještě zpevňují nad otevřeným ohněm. Sud se nejen zpevní, ale uskladněný nápoj získává charakteristickou kouřovou chuť. Tento postup se dnes využívá u některých druhů vín, při výrobě whisky či bourbonu.

Bednění sudu – ležácké sudy se zhotovují, jak bylo již dříve uvedeno, na tzv. krajíc – na lágru je sud kratší než na krajíci, aby dna lépe vzdorovala tlaku tekutiny. Když se krajíc zařízne se sklonem dovnitř (sud se zaštemuje), vyzejkuje (vykymuje) = udělá se drážka na dno, sud se ohobluje a zabeďní se dnem. Na předním dně jsou tzv. dvířka, která slouží k průlezu při vymývání a k vysmolování, aby se nemuselo dno vyjímat. Aby dvířka neobtnala a snadno se vyjímala, namažou se před uzavřením sudu stěny dvířek tafermitem (tuk, který pivu neškodí) a okolo se ještě opatří rákosem. Nakonec se sud ohobluje a obruče se natrvalo narazí.

Hotový výrobek se takzvaně cejchuje, neboli označuje datem výroby a informací o objemu.

Smolení – aby se sud naimpregnoval, utěsnil a chuť dubového dřeva nepřecházela do piva, je nutné sud dobře vysmolit, tedy potáhnout zevnitř tenkou vrstvou smoly, která vytvoří celistvý pružný film a zacelí všechny póry. Pak se může do sudu načerpat pivo. Po každém vyprázdnění sudu se smolí znovu. Smola nesmí dávat pivu žádnou příchuť.

Ruční smolení již použitých sudů začíná odsmolováním, kdy se vnitřek sudu požehne plamenem, aby se rozpustila stará smola. Pak se do něj nalije asi 40 l vařící nové smoly a sud se štorcuje, neboli převaluje, aby se smola roztekla po celém vnitřním povrchu a do všech pórů. Přebytek se vylije a smola uvnitř sudu se nechá zaschnout během asi desetiminutového kutálení, aby se rovnoměrně rozlila.

Přesné složení a poměr jednotlivých složek smoly patřily vždy k výrobním tajemstvím mistrů bednářů. Základním materiálem pro výrobu pivovarské smoly je pryskyřice, která se získává z jehličnatých stromů, hlavně z borovic. Plzeňští bednáři se používají čínskou a americkou

pryskyřici, která se nejprve čistí roztavením, při kterém se odstraní hrubé nečistoty jako zbytky dřeva, kůry nebo písku. Poté se přidá parafin a medicínální olej. Takto připravená smola se vaří přibližně 4 hodiny, aby její teplota dosáhla 200 °C a byla tak připravena k použití.

Vnější povrch sudu se obvykle napouští fermeží (lněný olej se zvýšenou vysychavostí).

Dřevo a jeho využití při bednářském zpracování

Na začátku každého bednářského výrobku je dřevo. Dřevo má velice široké využití. Existuje mnoho druhů dřeva a velmi záleží, které se na co použije.

Jedle – hodí se téměř ke všemu. Má silnou a tlustou kůru, roste spíše ve stínu a vlhku. Výborně se hodí při stavbě lodí nebo výrobě nábytku. Díky své smolnatosti je vhodná pro rozdělování ohně a využívala se při vaření piva. Dnes je jedlové dřevo hůře dostupné.

Borovice – je vysoký a silný strom. Roste na horách a patří k našim tvrdším jehličnanům. Kořeny dřeva vykopávali uhlíři a vypalovali z nich smolu, kolomaz a pryskyřici. Borovice se, stejně jako lípa, používala pro vaření piva, neboť rychle hoří. I když obrábění komplikuje vysoký obsah pryskyřic, je borovice oblíbená mezi truhláři a používá se v nábytkářství.

Dub – bývá nazýván obrazem síly. Má tvrdé dřevo, které snáší sucho i vlhko a změny vlhkosti. Při dlouhodobém ponoření do vody „zkamení“. Je odolné vůči škůdcům. Z těchto důvodů se skvěle hodí pro výrobu sudů.

Buk – má tvrdé dřevo, ale oproti dubu nesnáší vlhkost a není odolné. Je pevné, méně pružné a používá se při výrobě dých a překližek. Společně s habrem patří k našim nejměkčjším dřevům. Je velmi vhodné k topení a výrobě dřevěného uhlí. Dříve ho hodně využívali sládky při vaření piva. Dřevo je chuťově neutrální, proto se také používá v potravinářství. Toto dřevo se hodí sládkovi pod pánev.

Topol – nejraději roste při řekách a je to velmi vysoký strom. Rychle roste, proto má měkké a řídké dřevo. Čerstvé dřevo obsahuje mnoho vody, suché dobře saje. Dříve se využíval k sušení sladu. Topolové dřevo je vhodná surovina na výrobu dých, dřevotřískových a dřevovláknitých desek, zápalek a částí hudebních nástrojů. Používá se také v papírenském průmyslu.

Břiza – ráda roste ve studeném povětří. Má dřevo s nízkou odolností proti vlhkosti a změnám počasí. Pro svoji ohebnost se hodí k pletení košíků a pro tvorbu obručí pro soudky. Hodí se také k řezbě. I když dřevo hoří i syrové, nepoužívalo se k sušení sladu, neboť při hoření kůry vzniká jedovatá pára.

Vrba – nejčastěji roste vedle potoků. Pouští silné kořeny a rychle se ujímá. Nemá se sázet blízko vinic a polí, neboť z půdy odvádí vláhu a živiny. Hodí se na obruče sudů a kádí, pletení košíků.

Lípa – má měkké, ale poměrně pevné dřevo, které je oblíbené v řezbářství. Dřívě se lípa hodně využívala v modelářství a její trvanlivé lýko k výrobě pletiv.

Kácení stromů a získávání dřeva v lese nikdy nebylo lehkou záležitostí, byla to práce velmi nebezpečná. Postupy si dřevaři předávali z generace na generaci. Dřevo se těžilo převážně v zimě, protože stromy byly v zimním spánku a dřevo bylo kvalitnější. Často dřevařinu provozovali i zemědělci, kteří v zimě nemohli obdělávat svá pole. Dlouhé kmeny se stahovaly pomocí těžkých tažných koní, kteří k tomu byli zvlášť připraveni a vycvičeni.

Kmeny pak byly očištěny od větví, rozřezávaly se na metrové špalky, nebo se ponechaly v kládách. Klády nebo špalky se v zimě svázely pomocí saní, v teplých měsících pak pomocí těžkých formanských vozů. Pokud byla v okolí vhodná řeka či říčka, svázely se klády i pomocí vorů, které stavěli a provozovali plavci.

Obchodníkům se dřívím se říkalo dřevníci, zpracováním dřeva se zabývali piláři, prknáři, struhaři či strhači – využití dřeva bylo bohaté a rozmanité, strom se zpracoval a zužitkoval de facto celý.

Klády určené pro pivovar putovaly nejdříve do skladů, kde musely řádně vyschnout, což trvalo nejméně dva roky – teprve poté byly vhodné na další zpracování. Z dubového či sosnového dřeva se zhotovovaly desky, zvané dužiny.

V současné době Plzeňský Prazdroj, a. s., používá dřevěné ležácké sudy a kvasné kádě k výrobě piva v historických ležáckých sklepech. V těchto prostorech byla zachována spilka pro kvašení mladiny právě v otevřených kádích a dále ležácké sklepy pro dokvašování mladého, zeleného piva v dřevěných sudech. Tato produkce jednak umožní srovnávat kvalitu piva vyrobeného stejným způsobem jako za časů prvního sládků a dnes, při použití moderního technického vybavení. Jen tak je jistota, že pivo Pilsner Urquell chutná stále stejně. Zároveň je toto pivo podáváno jako ochutnávka návštěvníkům prohlídkové trasy v historické části pivovaru. Bez bednářské party by tato výroba nebyla možná, mezi každodenní práci bednářů totiž patří kontrola používaných sudů a jejich případná oprava. Dále bednáři vyrobí každý rok dva nové ležácké sudy o objemu 38 hektolitřů, kvasné kádě dle potřeby. Velice náročné je také smolení, které probíhá vždy na jaře a na podzim. Smolí se jak nové, tak starší sudy, které je potřeba „vysklepovat“, to znamená dostat z historických sklepů na povrch, a po vysmolení uložit zpět.

Technologií pivovarského bednářství se zvládá dále výroba také menších soudků a sudů, např. o objemu 3, 5, 10, 17, 25, 30, 50, 100 a 200 litrů, ležáckých sudů o objemech 20–50 hektolitřů (dosud největším zhotoveným byl 46hektolitrový). Transportní a ležácké sudy se na objednávku vyrábějí i pro jiné pivovary či hostince jako náhrada za fyzicky dožilé nebo pro stylové vybavení

1.1.4 Současné bednářské řemeslo v zemích Evropy

Informace o jednotlivých výrobcích i situaci bednářského řemesla v jednotlivých zemích Evropy jsou velmi střídmé. Přesto se autoru Podrobného zdůvodnění návrhu nominace podařilo zjistit některé zajímavé skutečnosti.

Předně je nutno zdůraznit, že pivní sudy se vyrábějí v současnosti v Evropě již pouze v Bavorsku a České republice, v ostatních zemích pak jde o sudy, které jsou určeny pro potřeby vinařů, nebo výrobců různých destilátů. Sudy slouží také pro přechovávání a zrání různých potravin, či vody apod.

Na výrobu sudů se běžně používá dřevo dubové, akátové a kaštanové; ve Spojených státech amerických to bývá rovněž dřevo sekvojové, v Chile např. bukové, na Kanárských ostrovech dřevo borovicové. Z morušového dřeva se vyrábějí sudy v některých místech Evropy, ale také v Japonsku.

Významné pro výrobu sudů je tedy především dřevo dubové. Mezi nejpoužívanější druhy používané při výrobě barikových sudů patří především **dub zimní**, hojně sázený dřívě ve Francii (dřevo těchto stromů má velmi jemnou strukturu díky dlouhodobému růstu; využívá se především dřevo ze stromů o stáří alespoň 100 let, výjimkou ale není dřevo stromů staré i 200 let; na stavbu sudů se používá tradičně štipaných latí, což je výroba náročnější a i dražší; vinnu toto dřevo dává vlni vanilky, koření a kouřových tónů) a **dub bílý**, který se pěstuje především ve Spojených státech amerických (dřevo těchto stromů roste rychleji, má proto hrubější strukturu; kácí se zde stromy o stáří 70 let; na sudy se používají řezané dubové latě). Dostí často se při výrobě používá také kombinace francouzského a amerického dřeva. Francie je nyní také jedinou zemí v Evropě, která může zaručit udržitelnou těžbu dubového dřeva.

Vzhledem k vysoké poptávce po dubovém dřevu se nyní hojně používá i **dub letní**, který pochází hlavně z Maďarska a z některých dalších zemí východní Evropy či Kavkazu. Významná je v poslední době i těžba dubového dřeva v Srbsku, Slovinsku, ale i v Rusku. Svůj význam má dále při výrobě vinných sudů tzv. **dub pyrenejský**, kterého je však nyní ve Španělsku zřetelný nedostatek.

[/www.vinohasek.cz/](http://www.vinohasek.cz/)

Česká republika

V České republice působí několik výrobců dřevěných sudů, většinou vyrábějí sudy pro vinaře, pro zrání destilátů nebo likérů, nebo i další bedněné nádoby, či bednářsky pojatý nábytek pro vinárny, restaurace a hotely.

Bednářství – Eduard Bařina, Čejkovice

Rodinná tradice této bednářské firmy sahá až do 19. století, dnes v této tradici už v pátém pokolení pokračuje Eduard Bařina.

Sudy vyrábí firma z kvalitního dubového a akátového dřeva ve velikostech 25, 50, 100, 200, 300 a 500 litrů, dále okrasné sudy o litráži 5 a 10 včetně podstavců a dřevěných píp. Barik sudy o objemu 225 litrů jsou vyráběny pouze z dubového dřeva. Sudy větší než 500 litrů vyrobí firma na základě dohody.

Vedle výroby sudů nabízí dále firma provedení umělecké ruční řezby, např. pro výzdobu vináren, vinných sklepů nebo k různým výročím a příležitostem, dále doplňkový nábytkový sortiment jako jsou stoly, lavice, dveře apod.

[/www.bednarstvi.cz/](http://www.bednarstvi.cz/)

Bednářství Jirí Vrtěna, Štěpánov nad Svratkou

Rodinné bednářství, které se zabývá po několik generací výrobou a prodejem dřevěných soudků, jež vyrábí z dubového a akátového dřeva. Vyrábí také tzv. pruhované soudky z více druhů dřeva a

dále kadečky, různá vědra, škopky, dřevěné džbánky na pivo, různé druhy píp apod. Produkce soudků v litrážích 3, 5, 10 a 15 je určena pro uchování vína, destilátů, oleje, octa, medu a masa, nakládané zeleniny a kvašeného zelí.

Současný majitel firmy Miroslav Vrtěna nabízí výrobu sudů z dubového, akátového, třešňového nebo žestkového dřeva.

/www.drevenesoudky.cz/

Bednářství – stolářství Fryzelka Josef, Vlachovice

Rodinné bednářství, které se věnuje tomuto řemeslu cca po dobu jednoho sta let. Rodinnou tradici založil Josef Kovářík, pradědeček současného majitele živnosti. V roce 1991 byla tato bednářská firma obnovena a to také díky předaným zkušenostem otcem a strýcem Josefa Fryzelky. Firmu tvoří osm bednářů.

Bednáři firmy zpracovávají především dubové a akátové dřevo; z jejich bohaté produkce je potřeba uvést dřevěné dubové a akátové sudy, dřevěné vany a koupací kádě, dřevěné kádě na ovoce, vodu a zelí, bednářské nábytky a další výrobky, jako jsou např. troky na paření prasat, kádě na maso, salašnické nádoby nebo dřevěné květináče.

Vyráběné sudy jsou o litráži 5, 10, 15, 20, 25, 30, 50, 75, 100, 150, 200, 300, 400, 500 a 600 a to tvaru kruhového nebo oválného; uvedené bednářství produkuje i dubové barik sudy o objemu 225 l, které se používají na vyzrávání vín. Sudy na víno a destiláty se ještě mohou vypalovat různým stupněm intenzity z důvodu dosažení charakteristické výsledné chuti.

Bednářství – stolářství Fryzelka Josef, Vlachovice, vyrobí ročně cca 30 malých sudů do 50 litrů, sudů ve větší litráži asi 100–120 ks; dále cca 100 ks různých dřevěných van; pro muzea zhotovují např. různé repliky historických předmětů jako jsou díže na chleba či nádoby na výrobu sýrů. Ročně zpracuje firma kolem 120 m³ dřeva, které si těží v okolí svého sídla, nebo jej dováží z jižní Moravy a Slovenska.

Josef Fryzelka byl v roce 2015 oceněn titulem Nositel tradice lidových řemesel České republiky.

/www.bednarstvi-jf.cz/

Moravské dubové sudy, dřevěné a barik sudy, Veselí nad Moravou

Tato firma vznikla v roce 1989, kdy začala původně vyrábět a prodávat zmrzlinu. Asi po pěti letech provozu přibrala do předmětu podnikání dovoz gastronomického zboží hlavně pro cukrárny. Po dalším rozšiřování služeb začala firma v roce 2014 s dodávkami dubových, akátových a kaštanových sudů, barik sudů, dřevěných škopků a květináčů pod značkou Moravské dubové sudy.

Dubové a akátové sudy vyrábějí a dodávají v litráži 1–20, 40–500, 1.000–10.000; barik dubové a kaštanové sudy nabízí v litráži 30, 60, 120, 225 a 300; škopky na maso, zelí a okurky zhotovují z dubového a jasanového dřeva v litráži 5–180; sudy na vodu mohou být z kaštanového, dubového, nebo borovicového dřeva, a to v litráži 100, 150 a 225; dřevěné květináče o objemu nádoby 45 litrů jsou z kaštanového dřeva; nabídku doplňují ještě sudy na ocet v litráži 5–30 a 50–200.

Internetová nabídka uvedené firmy bohužel dále neinformuje, zda-li sudy vyrábí vlastní zaměstnanci, či je bere od smluvních českých partnerů, nebo toto zboží dováží.

/www.dobove-sudy.cz/

Obroučka David – Bednářství a Stolařství, Modřice

David Obroučka navázal svojí firmou na činnost Moravského bednářství, které ukončilo svoji výrobní a obchodní činnost v roce 2008. Firma vznikla především z důvodu péče o původní zákazníky Moravského bednářství. Od května roku 2016 působí firma v obci Zaječel.

Ve svém výrobním programu nabízí Obroučka David – Bednářství a Stolařství výrobu sudů z dubového a akátového dřeva dle dohody se zákazníkem ve velikostech 3–3.000 litrů, dále zhotovení kádí a škopků k různým účelům, např. v potravinářství jako je přechovávání masa, zelí a vody, ale také pro dekoraci. Velikost, obsah a povrchovou úpravu provede dle přání zákazníka. Ve

výrobní nabídku je dále zhotovení bednářských van nebo různě velikých květináčů, provedení řezby do dřeva, nábytkové vybavení pro vinné sklepy, vinárny a restaurace či opravy a překování bednářských výrobků.

[/www.bednarstvi.com/](http://www.bednarstvi.com/)

Sudárna v Hluboké nad Vltavou

V roce 1870 židovský obchodník Philipp Stein zřídil v Podskalí v Hluboké nad Vltavou továrnu na sudy jako jednu z nejstarších továren tohoto druhu v českých zemích. Firma svoji výrobu rychle rozšiřovala, v letech 1919–1922 byly přistavěny nové dílny, továrna zaměstnávala v té době kolem 190 dělníků.

Vyráběly se zde sudy z dubového dřeva dováženého ze Slovenska a Polska, dále transportní i ležácké modřínové sudy na pivo, víno a lihoviny; továrna produkovala i rozměrné kádě do koželužen, kovohutí, papíren či lihovarů. Místní dělníci byli znalí i konstrukce vysokých louhárenských věží.

Během okupace sem byl dosazen rakouský podnikatel Strombel, který podnik zcela přestavěl. Po osvobození byla továrna znárodněna a přejmenována na Jihočeskou továrnu na sudy. V době po roce 1948 provozují tuto továrnu různé národní podniky, až v roce 1955 byla hlubocká sudárna přičleněna k Jihočeským dřevařským závodům, n. p., pod nimiž setrvala ještě následující čtyři desítky let.

Vzhledem k výrobě různých druhů nádob z nerez plechu, hliníku, nebo umělých hmot je výroba postupně utlumována a nakonec zastavena zcela. Pokračovala pouze výroba velkých dřevěných kádí, které se většinou vyvážely a zdejší zaměstnanci je jezdili montovat do Číny a na Srí Lanku. Kolem roku 1980 má továrna ve stavu zaměstnanců asi 10 bednářů. Výroba ale téměř končí, proto ji Jihočeské dřevařské závody v roce 1995 prodaly. Nový majitel ihned po koupi zahájil nákladnou přestavbu a není ani vyloučena obnova bednářské výroby. Zatím však vyrábí různé násady na ruční nářadí, štětce, kartáče a podobné dřevěné polotovary.

[/http://severniceskobudejovicka.cz/](http://severniceskobudejovicka.cz/)

Bulharská republika

Bulharské sudy se vyrábějí především pro přechovávání a zrání vína. V této tradičně vinařské zemi je kladen důraz na výběr kvalitního dřeva. Dub balkánský zde roste v rovinách nebo i v horských oblastech, a to převážně do nadmořské výšky 1.000 metrů. Dřevo těchto stromů je kruhově porézní; barva dřeva je lehce nažloutlá, jádro dřeva i žlutohnědé. Dřevo je pevné a těžké.

Po výběru stromů je nařezané dřevo poskládáno do čtvercových figur a ponecháno přirozenému vysychání po dobu 18 měsíců. Podle výroby potřebného sudu je následně zvolena tloušťka, délka a počet dých.

Vypalování sudů je prováděno na ohni, ve kterém se spaluje rovněž dubové dřevo. Zahříváním s proměnlivou teplotou se mění složení dřeva, to způsobuje specifickou vůni a barvu dubového dřeva. Tento proces výroby je velmi důležitý pro charakteristickou chuť a barvu vína a destilátů. Poslední etapa výroby je doformování a výsledný vzhled soudku.

[/www.hristina.cz/](http://www.hristina.cz/)

Francouzská republika

Francie je tradičním výrobcem dřevěných dubových vinných sudů. Důvodem je zjištění, že vína v dubových sudech a v nerezových tancích zrají vždy jinak. Vedle kvality hroznů je další podmínkou úspěchu zdejších vín tedy původ dubových sudů, v nichž víno zraje. Vzájemně působení mezi dubovým dřevem sudů a fermentujícím hrozнем je rozhodující pro výrobu kvalitního vína. Ve Francii je v současné době cca 50 firem, které se věnují výrobě barikových sudů.

Francouzské lesní hospodářství, jehož základem je bohatství dubových lesů, bylo založeno již za krále Ludvíka XIV. jeho hlavním ministrem Jeanem-Baptistou Colbertem (1619–1683; ministrem financí Francie byl v letech 1665–1683). V současné době si francouzské bednářství může proto dovolit vyprodukovat zhruba 500.000–550.000 ks sudů ročně cca v celkové hodnotě 300.000.000 € (v přepočtu cca 7,5 miliardy Kč), z nichž cca dvě třetiny vyváží, především do Spojených států amerických, Itálie, Austrálie a Španělska. Sudy od francouzských bednářů kupují vinaři jen pro ta nejlepší vína a zrají v nich jen dvě procenta světových vín.
[/https://ego.ihned.cz/](https://ego.ihned.cz/)

Mezi významné bednářské firmy ve Francii patří **Doreau Tonneliers**, která sídlí a má své dílny v oblasti Cognac, na jihozápadě Francie. Uvedená firma ročně vyrobí kolem 20.000 ks nových sudů a zabývá se údržbou cca 17.000 ks sudů.

Majitel firmy Theirry Simon Doreau začal ve druhé polovině 80. let 20. století původně s malou firmou a věnoval se nejdříve opravám sudů, později stavěl i sudy nové, a to s roční kapacitou 2.500–3.000 sudů. Během prvních let svého podnikání hledal Doreau možnosti, jak kontrolovat celou výrobu sudů včetně výroby a přípravy dřeva. Zlom nastal v roce 2007, kdy koupil svoji první pilu. To umožnilo bednářství Doreau získat kontrolu nad výběrem a kvalitou zpracovávaného materiálu.

V současnosti firma zaměstnává kolem 120 pracovníků, kromě původního závodu v Gensac vlastní dále dvě pily a specializovaný závod na výrobu sudů velkých objemů v Sigogne. V roce 2010 převzala firma bednářství Vernou specializované na výrobu vinných sudů a v roce 2014 ještě bednářství Tonnelierie des Fins Bois. Firma dnes klade důraz na výběr dřeva již při nákupu, dále také při jeho zpracování a sušení. Při stavbě sudů pak pečlivě kontroluje celou výrobu, aby mohla každému zákazníkovi garantovat kvalitu při kterémkoliv pracovním postupu.
[/www.biopro.cz/](http://www.biopro.cz/)

Vlastní výrobu dubových sudů má vinařství **Baron de Rothschild** (oblast Bordeaux), které se zabývá přísným výběrem dřeva na stavbu vinných sudů. Věří totiž, že dřevo z různých částí Francie má svůj vlastní charakter, a to má vliv na specifikum aroma tohoto lahodného nápoje.
[/https://www.tyden.cz/](https://www.tyden.cz/)

Firma **Tonnellerie Demptos S. A. Bordeaux** je jedním z nejprestižnějších výrobců barikových sudů na světě. Ročně jich vyrobí 30–35.000 kusů a její firemní historie trvá kolem 200 let.

Tato firma byla založena v Saint Caprais de Bordeaux roku 1825. Rozvoj firmy začal kolem roku 1920, kdy výrazněji spolupracuje s výrobcí nejlepších vín v oblasti Bordeaux. Tehdy dílenský provoz přerůstá do industriálních prostorů. Později Demptos spolupracuje s obchodními partnery ze zahraničí, především ze Španělska a jižní Afriky. Období světové hospodářské krize ve spojení s velkým požárem firmy znamená období útlumu. Výrazný rozvoj firmy se odehrává v 70. letech 20. století. Firma je restrukturalizována, zakládá pobočky nejprve v USA, později i na ostatních kontinentech, mění se majitel, s nímž se Demptos stává lídrem na trhu se sudy pro archivaci vína. Firma také spolupracuje s Fakultou enologie z Bordeaux.

Dnes je součástí společnosti skupiny Demptos Bordeaux, která ročně vyrobí úctihodné množství 70.000 ks dřevěných sudů. Po celou dobu svého působení na trhu klade tato skupina důraz především na kvalitu zpracování sudů a pečlivý výběr používaného dřeva.

Firma Demptos klade tedy zvláštní důraz na výběr dřeva pro konkrétní sud, jen tak lze vyrobit a dodat ten správný sud pro správné víno. Po pokácení stromů jsou kmeny rozřezány na menší části a konečné desky. Dřevo je sušeno ve venkovních prostorech po dobu dvou let. Ve správný okamžik je dřevo dále zpracováno a přistoupeno ke stavbě sudu za použití tradičních postupů a tradičního nářadí. Po prvním vypalování jsou dubové desky pružnější a je potřeba je vlhčit a utahovat ke dnu budoucího sudu. Po druhém, kontrolovaném vypalování, díky kterému víno v sudu získá

požadovanou barvu a vůni, je sud dostavěn. V závěrečné etapě výroby je sud vyleštěn, testován a označen na znamení získaných standardů týkajících se estetiky a kvality výrobku.

Firma Demptos vyrábí výlučně barikové sudy, a to různých typů, ze dřeva různých druhů dubu (nejčastěji francouzského nebo amerického dubu), s různým stupněm vypalování. Pro firmu je důležitá konzultace a představa zákazníka. Firma také nabízí různé nestandardní úpravy sudů po předchozí domluvě se zákazníkem. Dohodnout se lze např. na barvě sudu, stupni vypálení, rozměrech, ručních úpravách, počtu obručí apod.

Firma Demptos vstoupila na český a slovenský trh v roce 2010.

Vedle sudů firma také vyrábí různé vinařské pomůcky, jako např. infuzní trubice, dubové boby z vypalovaných kousků dubového dřeva, dubové špalíčky, dubové desky, dubové chipsy, drť a prach.

[/www.demptos.fr/](http://www.demptos.fr/)

Světově uznávanou bednářskou dílnou je **Bednářství Francois Fréves** z Burgundska. Pro své zákazníky nabízí různé typy sudů podle délky sušení dřeva na jejich výrobu (12–48 měsíců) a v litráži 225–500. Firma založila svoji výrobní tradici v roce 1910, k výrobě se používají nejkvalitnější druhy dubů. Dřevo nakupuje bednářství ve Francii i po celém světě.

[/http://www.vinarskyraj.cz/](http://www.vinarskyraj.cz/)

Chorvatsko

Významnou chorvatskou bednářskou firmou s dlouholetou tradicí je Pozvek D.O.O. Jedná se o výlučně rodinnou firmu, která má za sebou stodvacetiletou historii. Sudy jsou zde vyráběny z různých druhů dřeva jako je např. oblíbený slavonský dub, francouzský dub, akát, divoká třešeň nebo kaštan. V nabídce firmy jsou sudy o objemu 6–100 hl. Podle přání zákazníka je volen stupeň a kvalita vypálení sudu. Firma vyrábí i různé doplňky ke svým sudům (podstavce, ventily, sudová dvířka, výpustě).

[/http://www.vinarskyraj.cz/](http://www.vinarskyraj.cz/)

Itálie

Balsamico je kulinářská kořenící přísada pocházející z Itálie. Jedná se o vinný ocet vyráběný ze zahušťovaného moštu vinných hroznů odrůdy Trebiano. Svoji nasládlou kořenitou chuť získává až po několikaletém zrání v sudech. Dobrému balsamicu to trvá minimálně 12 let, ty lepší zrají 30, či dokonce 50 let. Při tom se, podobně jako je tomu u sherry, postupně stěhuje z jednoho sudu do druhého, čímž získává chuť a charakter v celé řadě octů.

Důležitou roli v tom hraje i dřevo sudů. Mladý ocet zraje ve velkých sudech z morušového dřeva. Středně velké sudy pro zralější ocet bývají z kaštanového a třešňového dřeva, nejmenší sudy pro vyzrálejší octy jsou z jasanu a dubu. Nejmenší soudek na konci této octové baterie mívá obsah kolem 10 až 15 litrů. Sudy v baterii skrývají na dně letité usazeniny a octové zákvasy, jež jsou pro výrobce doslova drahocenným pokladem. Bez nich by kvalitní balsamico nemohlo vzniknout. Zralý ocet se stáčí v malých dávkách z nejmenšího soudku. Odebrané množství se ihned doplní octem z druhého nejmenšího soudku, jenž obsahuje druhý nejstarší ocet. Tento sud se pak doplní z třetího nejmenšího a tak dále.

[/https://cs.wikipedia.org/](https://cs.wikipedia.org/)

Maďarská republika

Produkcí sudů v Maďarské republice propaguje především výroba barikových sudů firmy Trust Hungary Corporation, která působí v jižním Maďarsku ve městě Szigentvár od roku 1992. Dnes vyrábí uvedená firma zhruba kolem 20.000 ks dubových sudů ročně. Jejich sudy využívá údajně

více než 1.200 vinařství v 46 zemích. Velký vliv na rozvoj firmy měly objednávky od zákazníků z USA.

Sudy zde byly původně určeny pouze pro přepravu a uskladnění. Po zjištění vinařů, že kvalita sudů může jejich dňo obohatit, došlo k důležité změně: firma soustředila svoji pozornost na kvalitu dubového dřeva, které nakupuje po celém území Maďarska, kde se pěstují duby podobné těmto stromům ve Francii. Přednost je dána pomalu rostoucím dubům, kdy vysoká hutnost dřeva zajišťuje prvotřídní kvalitu. Desky pro tyto sudy se vysušují přírodním způsobem nejméně po dobu dvou let a při samotné výrobě sudu jsou ohýbány při žaru ohně, jehož palivo tvoří také dubové dřevo. Sudy jsou vypalovány pomalým způsobem rovněž ohněm s dubovým palivem, a to ve čtyřech úrovních intenzity.

Na přání zákazníka provádí firma různé další úpravy sudů, např. prodloužení doby vysoušení dřeva až po specifické úpravy jednotlivých sudů. Součástí výrobního programu je i produkce sudů s větším objemem: požadovány jsou většinou litráže: 265, 300, 400, 500. Firma nabízí specifikaci každého sudu před přijetím vlastní objednávky.

Vedle výroby sudů nabízí firma dále válečky Quercus, desky Quercus a chipsy Quercus. Jedná se o nepostradatelné pomůcky vinaře, které obohatí víno o nezaměnitelnou chuť a aroma.

O maďarském dubu se říká, že vínu dává aroma vanilky a oříšku se sladkými podtóny dřeva.

/www.trusthungary.hu/

Rakouská republika

Fassbinderei Eiletz-Knittelfeld

Firma Fassbinderei- Eiletz byla založena Šimonem Eiletzem v roce 1819, v roce 1901 bylo sídlo firmy přeneseno do Seckauerstrasse v Knittelfeldu, kde má své centrum i dnes. V roce 1970 zde byl otevřen obchod, do kterého byl přidán prodej různých výrobků ze dřeva a proutí. V současné době vede podnik již šestá generace rodiny Eiletzů.

Lesům, ve kterých se těží dřevo na výrobu sudů v Knittelfeldu, je věnována velká péče.

Pořezané dřevo se před zpracováním suší několik let na vzduchu. Firma zpracovává dřevo z rakouských lesů, ale také část dřeva dováží z jiných zemí v Evropě. Na výrobu sudů se používá dubové dřevo, na výrobu jiných bednářských nádob se používá také modřínové a smrkové dřevo.

Dubové sudy pro víno se vyrábějí v litráži 2, 3, 5, 10, 15, 25, 50, 55, 110, 225, 300 a 500. Firma nabízí k sudům i různé druhy stojanů a píp, sud je možno ozdobit i různou řezbou podle přání zákazníka. Další produkci firmy jsou různé sudy na vodu, kádě, vany a koupelové bazény, žlaby, květináče, sauny a různé dřevěné stojánky.

/www.fassbinderei-eiletz.at/

Rumunsko

Informaci o výrobě sudů v Rumunsku jsme získali od Svazu Slováků a Čechů v Rumunsku. Tato organizace sdělila, že výroba sudů se děje v této zemi cestou drobných živností. Výroba sudů je soustředěna dle této stručné zprávy do regionů Oltenia-Craiova a Muntenia-Arges. Mezi významné zdejší výrobce patří např. firma **Pfa Bratu Catalin, Arges**, která nabízí sudy z dubového (litráž 30 a 50), akátového (litráž 50) a modřínového dřeva (litráž 30) pro uchování a zrání vína a slivovice.

/https://www.butoaielemn.ro/

V českých vesnicích v rumunském Banátu se dřive stavěly sudy z morušového dřeva pro zrání slivovice z domácího pálení. Určitě tomu bylo tak ve Svaté Heleně, Bígru a v Šumici. Dnes tato výroba již neexistuje, ale místní sedláci používají sudy z předchozích zásob. Dřevo morušových sudů přidává destilovanému alkoholickému nápoji velmi jemnou chuť a barví jej dozlatova.

/p. Francisc Draxel, Svaz Slováků a Čechů v Rumunsku/

Slovenská republika

V roce 1986 zdokumentovala Československá televize pro cyklus výprav za starou technikou a řemesly bednářské řemeslo, mj. také řemeslný um **Andreje Vysokaje z Kuzmic u Třebíšova**. Divákům bylo sděleno, že tento řemeslník staví sudy již 45 let; má pět dětí a deset vnuků, ale nikdo z nich se tomuto řemeslu nevěnuje.

Ve firmě **Iron Art, a. s., Hontianske Tesáre** začal v roce 1995 Ing. Julius Polonyi vyrábět a exportovat sudové přifezy. Firmě se povedlo prodávat toto zboží i ve Francii. Od roku 2009 firma vyrábí a především vyvážá do 20 zemí světa barikové sudy. V případě firmy Ing. Polonyia jde o šťastné spojení kvality dřeva slovenských dubů a zhodnocení práce místních bednářů. Preciznosti této výroby ze Slovenska si všimla nejrenomovanější americká firma T. W. Boswell, která vznikla v roce 1912 a jež vyrábí a prodává víc jak 50 % celosvětové produkce barikových sudů.

Barikový sud značky Boswell-Polonyi byl vyvinut pro bílá vína a zvláště je vhodný pro vína červená. Jeho oceněním jsou i časté nákupy pro oblast Bordeaux ve Francii.

[/www.ironart.sk/](http://www.ironart.sk/)

Spojené království Velké Británie a Severního Irsku

Skotsko

Pro zrání skotské whisky jsou důležité používané sudy. Pro tento výrobní krok se většinou používají dubové sudy po sherry nebo bourbonu, proto bývá skotská whisky většinou lehce nasládlá. Podle národního zákona musí skotská whisky zrát v sudech nejméně po dobu tří let. Během tohoto zrání se každý rok odpaří cca 2 % whisky.

Např. nejznámější skotská palírna whisky **Glenfiddich** nedaleko města Dufftown v oblasti Speyside zaměstnává po celou dobu existence své bednáře. Pro zrání whisky se používají sudy vyrobené z dubu (dub bílý, dub letní, dub zimní). Jedná se o nádoby o objemu 180–200 l, 250 l, 500 a 700 l. Dřevo požežané na tyto sudy se suší pod širým nebem po dobu několika měsíců, aby se z nich uvolnilo co nejvíce tříslovin. Vysušené dužiny se nejprve namočí ve vodě a nad plamenem se ohýbají do potřebného tvaru. Při této úpravě se opaluje ta strana dužiny, která později přijde do kontaktu se zrající whisky. Dřevo karamelizuje a sud tak přestává být pouhou nádobou k uložení a přepravě nápoje a stává se významným činitelem ovlivňujícím chuťové a aromatické složky destilátu. Interakce mezi destilátem a sudem prý ovlivňuje konečné aroma a chuť whisky až ze 60 %.

[/https://www.atbars.com/](https://www.atbars.com/)

Spolková republika Německo

Německé zdroje uvádějí, že se ve Spolkové republice Německo věnuje výrobě dřevěných sudů asi třicet výrobců, většinou menších rodinných firem, převážně vyrábějí pro vinařský trh.

Buettnerer Assmann, Eussenheim, okres Main-Spessart

Ve firmě pracují nyní tři generace rodiny Assmannů: nejstarší Karl Assmann předal již své zkušenosti svému synovi Andreasovi, ten je předává nyní svému potomku Ericovi. Majitelé firmy mají k ruce několik tovaryšů.

Firma vyrábí sudy pouze z dubového dřeva, které se těží v okolí Spessartu. Dřevo je skladováno před zpracováním minimálně po dobu tří let.

Sudy od firmy odebírají většinou vinaři a dále zpracovatelé destilátů. Sudy vyrábí firma v litráži 5–4.000, a to kruhového nebo oválného tvaru, dále vyrábí sudy na vodu, kvasné kádě, různé nádrže pro chemický průmysl, sudové sauny, různé květináče a bednářský nábytek.

[/www.holzfass-assmann.de/](http://www.holzfass-assmann.de/)

Bavorsko

Většina pivovarů v Bavorsku dopravuje své pivo do hostinců, restaurací a hotelů v moderních kovových sudech. Při říjnových pivních slavnostech Oktoberfest však musí každý pivovar dodávat své pivo v klasických dřevěných sudech. Při této slavnosti jde totiž o tradici a prestiž pivovaru.

Denis Merten, Neu-Zittau u Mnichova

Denis Merten pokračuje již v šesté generaci v rodinném řemesle. Řemeslu se vyučil u svého tchána. Ve své dílně vyrábí sudy, kádě a dřevěné vany.

Společnost Wilhelm Schmid, Mnichov

Tato rodinná firma se věnuje výrobě pivních sudů čtyři generace, cca po dobu již 100 let. Byla založena v roce 1914. Nyní má většinou 5–6 zaměstnanců. Na výrobu sudů používají výhradně dubové dřevo. To je řezané svisle nebo diagonálně po prstencích ročních přírůstků, poté se suší na vzduchu nejméně dva roky. Tloušťka stěn sudů je 3,5–4,5 cm, aby sud vydržel vznikající tlak. Vnitřek sudu ošetřují ve firmě Schmid destilovanou čistě přírodní dřevěnou pryskyřicí, zvanou v Bavorsku "Fasspech", aby pivo nepřišlo do styku se dřevem. Místní bednáři během roku také pracují na opravách použitých sudů, které mají životnost cca 50 let.

Ročně tato rodinná firma vyrobí asi 1.000 sudů, pro pivní sudy se používá objem nádoby 200 l. Tento sud se v Mnichově nazývá Hirsch – Jelen. K tomuto názvu existuje dvojitý vysvětlení: název vznikl buď díky bavorskému králi Ludvíku I., který byl vášnivý myslivec a založil tradici Oktoberfestu, na první oslavu pak přivezl velký dřevěný pivní sud; podle druhého výkladu tento název pochází z žargonu některého z mnichovských pivovarů.

Firma Wilhelm Schmid z Mnichova vyjíměčně vyrábí také vinné dubové sudy, které jsou uvnitř surové, aby v nich mohlo víno zrát. Stěny sudu jsou slabší, užší jsou i stahovací obruče. Jasanové dřevo se v Bavorsku používá na sudy, ve kterých se skladují likéry, protože toto dřevo nevylučuje do uchovávaného obsahu barviva. Firma dále vyrábí vodní sudy, koupací vany, dřevěné květináče a sauny.

/www.donaukurier.de, www.fass-schmid.de/

Španělské království

Stejně jako ve Francii byly i ve Španělsku vysazovány dubové lesy za účelem získání kvalitního dřeva pro stavbu budov, lodí, výrobu sloupů či později železničních pražců. Francie si však svých lesů hleděla a souvisle o ně pečovala. Ve Španělsku byly však dubové lesy zanedbávány.

1.1.5 Bednářská parta z Plzně

Od roku 1995 pracuje bednářská parta z Plzně v počtu nejdříve deseti bednářů, později osmi bednářů. Je to ideální počet silných chlapů, kteří zvládnou vyvalení velkého ležáckého sudu ze sklepa k opravě. Jejich hlavní pracovní náplní je však výroba, údržba a opravy kvasných kádí, ležáckých a transportních sudů.

Dva bednáři z této party (pp. J. Hruža a J. Fiala) jsou vyučení bednářskému řemeslu v samém závěru existence podnikového odborného učiliště, jehož provoz skončil v roce 1975.

Čtyři bednáři ze současné bednářské party (pp. L. Brůha, M. Hejduk, K. Hofman a J. Zajiček) absolvovali bednářské zaučení v letech 2005–2016 a tato rekvalifikace byla zakončena tovaryšskou zkouškou. Zbývající dva bednáři (pp. J. Hájek a J. Kyviř) dokončí proces zasvěcení do bednářského řemesla v červnu 2018.

Své umění si bednáři předávají v současné době osobně, z generace na generaci. Tři roky před odchodem některého z nich do důchodu vypisuje pivovar výběrové řízení na jeho místo. Uchazeč musí ovládat práci se dřevem, obvykle se jedná o truhláře, dřevomodeláře nebo tesaře. Po dobu tří let, než si zaslouží výuční list bednáře, jej pak kolegové zasvěcují do tajů bednářské profese.

Brůha Ladislav

- narozen 28. listopadu 1973;
- původně se vyučil truhlářem a v roce 1992 se přeškolil u podniku Škoda Plzeň na modeláře, u tohoto podniku však zrušili dřevovýrobu;
- v bednářské dílně pracuje od října roku 2008, v letech 2008–2011 prošel tovaryšským obdobím výuky na bednáře;
- při dílenské výrobě se specializuje na výrobu malých sudů o objemu 17–25 litrů, tyto sudy rovněž plní pivem; vyráběl např. sud pro papeže, pravidelně připravuje sudy s pivem pro společenské akce spojené s mezinárodními klubovými zápasy FC Viktoria Plzeň, zajímavou zakázkou pro L. Brůhu byla výroba barových pultů ve tvaru sudů pro anglického zákazníka;
- L. Brůha jezdí pravidelně s partou bednářů na krajskou přehlídku řemeslných dovedností – Den řemesel do Chanovic, jezdí ale také na prezentace bednářského řemesla do Prahy (Národní dožinky pod patronací Ministerstva zemědělství ČR), pivovarské slavnosti do Velkých Popovic (Den Kozla), do Nošovic a Mariánských Lázní, samozřejmě se účastní i prezentace v rámci Pilsner Festu v Plzni.

Fiala Jiří

- narozen 9. února 1955;
- u bývalého podniku Západočeské pivovary v Plzni se vyučil bednářem v letech 1970–1973, učňovské zkoušky vykonal v roce 1973;
- spolu s Josefem Hružou je přímým svědkem novodobé historie pivovarského bednářství;
- za dobu svého profesního života prošel celým procesem oprav transportních a ležáckých

sudů;

- v současné době se specializuje na opravy starých sudů a kádí, ale i drobnějších pohárků a korbělů, věnuje se také řezbě na víčka korbílků a korbělů, nebo řezbě velkých pivovarských znaků (např. pro Gambrinus, Radegast i Velkopopovický kozel); jeho práci je i výroba soudků o objemu 3, 5, 10, 17, 25 l, květináčů, kadeček, smolí pohárky, korbílků a soudky od objemu 17 l až po ležácké sudy;
- v době od zpracování původního návrhu nominace statku Technologie pivovarského bednářství (k 28.2. 2018) do zpracování doplněného a aktualizovaného návrhu téhož dokumentu (k 30.5. 2018) odešel Jiří Fiala do starobního důchodu, na jeho tabulkové pracovní místo bylo vyhlášeno výběrové řízení.

Hájek Jan

- narozen 10. března 1987;
- v letech 2003–2006 se ve Středním odborném učilišti stavebním v Plzni vyučil truhlářem;
- v bednářské pivovarské dílně pracuje od 1. června 2015, tovaryšské období výuky na bednáře dokončí v červnu letošního roku; k "doučení" v bednářském řemesle jej motivovala zvědavost, naučit se nový řemeslný um z oboru práce se dřevem, získat znalosti a dovednosti tradičního řemesla;
- Jan Hájek vyrobil dva sudy pro pana prezidenta: jeden byl určen přímo panu prezidentu při jeho návštěvě Plzně, druhý byl objednan pro tombolu prezidentského plesu; ve výrobní činnosti bednářské dílny zhotovuje většinou drobnější bednářské předměty, součástí práce je správa chemických látek a lepidel pro bednářskou dílnu, zabývá se také výrobou kovových bednářských prvků;
- z nových výrobků jsou jeho dílem především květináče, kadečky, soudky od 17 do 500 l včetně jejich oprav, vaření smoly a vysmolování soudků o objemech 17 až 50 l, spolupráce při smolení ležáckých sudů o objemu 40 hl;
- účastní se prezentačních akcí plzeňských bednářů, v posledním roce např. Národních dožinek v Praze, Pilsner Festu v Plzni, nebo slavností na Břevnově v Praze.

Hejduk Marek

- narozen 27. června 1979;
- v letech 1993–1996 vyučen truhlářem v družstvu Nábytkář Domažlice;
- v bednářské pivovarské dílně pracuje od roku 2013, v roce 2016 dokončil tovaryšské období rekvalifikace na bednáře; na osvojení si nového řemesla jej lákalo především naučit se dovednostem ruční práce se dřevem;
- v předchozí bednářské praxi se věnoval opravám a údržbě transportních a ležáckých sudů, které se zhotovují dle konkrétní objednávky a představují zákazníka; vzpomíná na výrobu velkého 27 hl pivního sudu na pivní festival do Švédska;
- z nových výrobků jsou jeho dílem především květináče, kadečky, soudky od 17 do 500 l, spolupracuje při výrobě nových ležáckých sudů a kvasných kádí;
- z prezentací bednářského řemesla je hrdý na účast při Národních dožinkách v Praze a krajských dožinkách v Sušici; účastní se i dalších prezentačních akcí a ukázek svého řemesla.

Hofman Karel

- narozen 20. srpna 1979;
- v podniku Škoda Plzeň vyučen v letech 1993–1996 dřevomodelářem se specializací na výrobu slévárenských modelů;
- v bednářské pivovarské dílně pracuje od 1. ledna 2009, v letech 2009–2012 prošel celým tovaryšským obdobím výuky bednářskému řemeslu;
- Karel Hofman prošel celou technologií pivovarského bednářství včetně fyzicky náročného vysklepování a nasklepování ležáckých sudů; jeho zálibou je individuální výroba různých drobných bednářských výrobků, kde lze uplatnit pečlivé řemeslné zpracování a tak propagovat um bednářů; vzpomíná na náročnou výrobu velkého 27 hl sudu pro pivní festival ve Švédsku;
- z nových výrobků pochází z jeho rukou např. pohárky, korbílky, květináče, soudky o objemech 3 až 25 l, kádě na ryby pro plzeňskou ZOO, smolení pohárků, korbílků a sudů do 50 l, včetně velkých ležáckých sudů;
- dovednosti a um bednářů prezentuje na různých akcích tradiční lidové kultury v České republice (Národní dožínky v Praze, krajské dožínky v Sušici, Pilsner Fest v Plzni, slavnosti na Břevnově v Praze a další).

Hrůza Josef

- narozen 27. března 1956 v Plzni;
- bednářem se vyučil v letech 1971–1974 v Západočeských pivovarech v Plzni, pivovaru je věrný od vyučení;
- od roku 1971 přímý svědek vývoje technologie pivovarského bednářství;
- od roku 2007 je vedoucím bednářské party; jeho hlavní pracovní náplní je nyní především organizace práce bednářů, zajištění vhodného a kvalitního materiálu pro bednářskou výrobu a zaučování nových členů bednářské party, včetně dohlížení na dodržování postupů při výrobě a opravách;
- svůj vztah k Plzeňskému Prazdroji získal díky svému dědovi Josefu Brejchovi, který nejdříve pracoval v pivovarských sklepích a později rozvážel pivo koňským povozem a nakonec první automobilovou cisternou;
- Josef Hrůza se aktivně zúčastňuje prezentací bednářů, je pravidelným účastníkem krajské přehlídky řemeslných dovedností – Dne řemesel v Chanovicích, slavností solné stezky v Prachaticích, prezentací v pivovarech Nošovice, Velké Popovice, ale i např. v Německu.

Kyviř Josef

- narozen 5. května 1977;
- v letech 1992–1995 se učil v Hluboši truhlářem;
- v bednářské pivovarské dílně pracuje od roku 2015, tovaryšskou praxi ukončí v červnu letošního roku; motivací k uzavření pracovního poměru byl zájem o poznání tradičního řemesla, které pracuje se dřevem, zájem o ruční práci;
- Josefa Kyviře zaujala při bednářské praxi práce v pivovarských sklepích při tzv. nasklepování a vysklepování sudů, zajímavá je pro něj práce při usazování těchto opravených sudů;

- jeho činnost je nyní zaměřena na opravu transportních ležáckých sudů (až do 40 hl), výrobu nových výrobků (transportních sudů o objemech 17 až 500 l, květináčů, kadeček, každoročně se podílí na výrobě dvou nových ležáckých sudů pro pivovarské sklepy o objemu 27 až 41 hl, připravuje kukny na opravu ležáckých sudů, smolí sudy do objemu 500 l včetně ležáckých sudů do 41 hl), podílí se na vysklepování a nasklepování ležáckých sudů.

Zajíček Jaroslav

- narozen 26. února 1973;
- v roce 1991 dokončil učební obor stavební truhlář;
- v bednářské pivovarské dílně pracuje od 1. října 2005, v letech 2005–2008 absolvoval zaučení v oboru bednář, tovaryšskou zkoušku vykonal v roce 2008; běžná truhlařina se mu zdála jako příliš běžné řemeslo; motivem k pracovnímu poměru u pivovarských bednářů byla nabídka velké pracovní pestrosti, poznání nových dovedností při práci se dřevem, zajímavá práce i mimo bednářskou dílnu;
- po zaučení v bednářském řemesle se poměrně často věnuje výrobě a opravám velkých ležáckých a transportních sudů, ale i opravám běžných transportních sudů; podílel se na výrobě tří sklepních kádí pro statek Lüftnerka v plzeňské ZOO; podílí se i na výrobě nových soudků o objemu 17 a 25 l; podílí se na každoroční výrobě dvou nových ležáckých sudů a kuken pro opravy ležáckých sudů;
- během plnění svých pracovních úkolů se věnuje také praktikantům v dílně pivovarských bednářů, naposledy to bylo v roce 2017 bednářským učňům z Francie;
- o své bednářské práci si vede soukromý deník, sudy pivovarnické dílny tak získávají svůj jedinečný příběh;
- Jaroslav Zajíček se rád zúčastňuje propagačních akcí, při kterých je představováno řemeslo a um pivovarských bednářů; pravidelně jej můžeme vidět při krajských přehlídkách řemeslné dovednosti – Dnech řemesel v Chanovicích, slavnostech Solné stezky v Prachaticích, Pilsner Festu v Plzni, dále v pivovarech Nošovice a Velké Popovice.

Přehled významných řemeslných prezentací, jichž se účastní bednáři Plzeňského Prazdroje

Název řemeslné prezentace:	Organizátor:	Místo v ročním kalendáři:	Účast bednářů Plzeňského Prazdroje:
Krušohorský Regiofest Chomutov	MAS Sdružení Západní Krušnohoří, z.s., ve spolupráci se statutárním městem Chomutov	letos sobota v květnu	v roce 2018 se akce účastní poprvé
Sušické slavnosti Sušice	Sušické kulturní centrum - SÍRKUS, p.o.	letos třetí víkend v květnu	v roce 2017 se v Sušici konaly Dožínky Plzeňského kraje, které byly spojeny se Sušickými slavnostmi, účast bednářů poprvé
Den Kozla Velké Popovice	Pivovar Velké Popovice, Plzeňský Prazdroj, a.s.,	druhá sobota v červnu	neúčast v posledních čtyřech letech
Ladovské vepřové hody Velké Popovice	Pivovar Velké Popovice, Plzeňský Prazdroj, a.s.,	přelom února a března	pravidelná účast
Slavnosti solné Zlaté stezky v Prachaticích	Kulturní a informační služby města Prachatice	poslední červnový víkend	pravidelná účast
Den řemesel, řemeslná přehlídka Plzeňského kraje, Chanovice	Vlastivědné muzeum Dr. Hostaše v Klatovech, p. o., ve spolupráci s Obcí Chanovice	první sobota v červenci	pravidelná účast od roku 2014
Řemeslné pohádkové léto, skanzen Kouřim	Regionální muzeum v Kolině	letos třetí sobota v srpnu	v roce 2018 účast poprvé
Krajské dožínky Plzeňského kraje střídavě různá místa na území Plzeňského kraje	Plzeňský kraj	srpen/září	účast bednářů v roce 2017 poprvé, předpokládá účast v dalších letech
Radegast den Nošovice	Pivovar Nošovice	první sobota v září	účast nepravidelná
Dožínky na Letné, Praha	Ministerstvo zemědělství České republiky ve spolupráci s Národním zemědělským muzeem v Praze	druhá sobota v září	v roce 2017 nultý ročník, účast od roku 2017
Pilsner Fest Plzeň	Plzeňský Prazdroj, a. s.	první sobota v říjnu	pravidelná účast
Prezentace v bednárně pro mezinárodní ambasadory	Plzeňský Prazdroj, a. s.	během celého kalendářního roku	počet skupin/návštěv v daném roce 2016 – 12 2017 – 12 2018 – naplánováno 15
Stáž pro francouzské učně - bednáře	Ing. Alice Vondráčková AGENTURA EDUCO, s.r.o.	přelom června a července	pravidelná akce každý lichý rok Účastní se skupina studentů ze škol tovaryšského společenství Compagnons du Devoir z Dijonu, nejstarší učňovské školy ve Francii, jejíž tradice sahá až do středověku; vzhledem ke své dlouhé historii je škola uvedena na seznamu světového

			kulturního dědictví. ročníky stáže: 2013, 2015, 2017
Veletrh For Arch - prezentace řemesla v rámci SUSO (soutěží přehlídka stavebních řemesel), výstaviště Praha	ABF, a.s., Praha 9, a David Surmaj manažer SUSO a CESTY DŘEVA	20.–23.9. 2016	účast v roce 2016 na pozvání pořadatele
Pivovarské muzeum - akce "Podzimní inspirace – cyklus workshopů – řemesel v Pivovarském muzeu", Plzeň	Plzeňský Prazdroj, a. s.	12.11. 2016	jednorázová účast v roce 2016
Exkurze studentů tříletého oboru tesař (SOU Plzeň), bednárna Plzeňský Prazdroj, a .s., Plzeň	Plzeňský Prazdroj, a. s.	27.4. 2017	jednorázová návštěva v bedárně v roce 2017
Návštěva studentů elektrotechnického učiliště Plzeň + projektových partnerů v rámci projektu v programu Erasmus zaměřeného na tradiční řemesla, bednárna Plzeňský Prazdroj, a.s., Plzeň	Plzeňský Prazdroj, a. s.	17.10. 2017	jednorázová návštěva v bedárně v roce 2017

Účast na uvedených prezentačních akcích technologie pivovarského bednářství konzultuje a podrobnosti domlouvá p. Ing. Petr Tůma, Ph.D., Tourism & Heritage – senior vedoucí oddělení facility, investice, historická řemesla.

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 5: *současná bednářská parta I.*

Ladislav Brůha

Jiří Fiala

Jan Hájek

Marek Hejduk

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 6: současná bednářská parta II

Karel Hofman

Josef Hruza

Jaroslav Zajíček

Josef Kyvř

1.1.6 Nositel tradice lidových řemesel Josef Hružza

Josef Hružza byl již několikrát připomenut jako vedoucí bednářské party, kterým je od roku 2007. Profesionální životopis pana Josefa Hružzy je velmi stručný, ale charakteristický pro zájem a zápal o celoživotně vykonávané řemeslo. Po ukončení základní devítileté školy v Plzni navštěvoval tříletý učební obor bednář (1971–1974) na Odborném učilišti Plzeňských pivovarů v Plzni. Učňovskou zkoušku vykonal 5. července 1974 (bylo to rok před ukončením výuky bednářů v podnikovém odborném učilišti) a pivovaru je od té doby věrný i jako zaměstnanec.

Činnost bednářů se od poloviny 70. let 20. století orientovala ještě na údržbu transportních sudů, ležáckých sudů a spilečných kádí. Ze služebně starších kolegů se Josefu Hružzovi věnoval především Rudolf Štěpán. Bednářská velkovýroba skončila v Plzeňském Prazdroji, a. s., v roce 1992. Zbylí bednáři se věnují v té době údržbě ležáckých sudů a kádí, demontáži fyzicky dožilých sudů a kádí, dokonce je jim v té době přidělována práce na údržbě a montáži palet. Na konci 90. let byli bednáři propuštěni a krátký čas pracovali pro pivovar jako osoby samostatně výdělečně činné. Do stavu pracovníků pivovaru byli znovu přijati v roce 2000.

V rodině Josefa Hružzy se bednářství nikdo nevěnoval, ani nevěnuje. Svůj vztah k legendárnímu plzeňskému pivovaru získal Josef Hružza patrně díky svému dědečkovi Josefu Brejchovi, který zde nejdříve pracoval v pivovarských sklepech, později rozvážel pivo koňským povozem a nakonec první automobilovou cisternou.

Z podnětu PhDr. Jindřišky Eliáškové (dřívější manažerky oddělení Tourism and Heritage Plzeňského Prazdroje, a. s.) ve druhé polovině 90. let 20. století došlo k obnovení bednářské dílenské výroby.

V současnosti je zde zaměstnáno osm bednářů, kteří se nevěnují jenom údržbě a opravám starých sudů, kádí a dřevěných nádob, ale také výrobě nových ležáckých i transportních sudů a kádí. Vedoucím této bednářské party je oficiálně od 11. září 2007 právě Josef Hružza. Svoji funkci převzal v souvislosti s odchodem Ladislava Bešťáka do důchodu (pracoval jako bednář v Plzeňském Prazdroji v letech 1955–2007) a otevřením nové bednářské dílny. Josef Hružza měl během roku 2007 již hlavní vliv na stavební dokončení zmíněné dílny včetně jejího vybavení.

Josef Hružza byl jmenován v roce 2012 ministrem kultury České republiky **Nositelem tradice lidových řemesel** za vysokou úroveň znalostí v oboru zpracování dřeva – tradiční bednářství a za předávání těchto znalostí následovníkům. Ocenění bylo předáno jmenovanému v září 2012 v Kutné Hoře u příležitosti Dnů evropského kulturního dědictví.

V roce 2017 Rada Plzeňského kraje zřídila ocenění **Mistr tradiční rukodělné výroby Plzeňského kraje**. Při příležitosti prvního udílení tohoto ocenění byl tento titul předán 7. prosince

2017 všem Nositelům tradice lidových řemesel z Plzeňského kraje, mezi nimi i panu Josefu Hruzovi.

Při stejné příležitosti byl celé partě bednářů udělen Plzeňských krajem Certifikát nositele nemateriálního statku lidové kultury.

První pracovní zastupitel
Josefa Hruzy

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
 fotodokumentace č. 7: vedoucí bednářské party Josef Hruž a I.

Organizace: Západočeské pivovary národní podnik P l z a ě

VÝUČNÍ LIST

Užek Josef H R Ů Z A

narozen 27. března 1956 dne místo Piřeň okres Piřeň-město

kteř(á) uzavřel(á) učební – bednářsk smlouvu s Západočeské pivovary n.p. Piřeň, závod Piřeň,
 vykonal(a) před zkúšební komisí z závěrečnou učební zkoušku z učební oboru

33-59-2 bednář a obalář

s celkovým prospěchem - prospěl -

čím osvědčil(á) požadované vědomosti a dovednosti a splnil(á) tak podmínku podle § 228 zákóniku práce č. 65/1965 Sb., ve znění zákónu č. 153/1969 Sb., kterým se mění a doplňuje zákoník práce.

Piřeň dne 5. dervence 1974

Prof. Fralich
 předseda zkúšební komise

ZAPADOČESKÉ PIVOVARY
 národní podnik
 P l z a ě
V. J. Hruž

Celkový prospěch:	1. prospěl(a) s vyznamenáním	2. prospěl(a) velmi dobře	3. prospěl(a)
-------------------	------------------------------	---------------------------	---------------

SEVI ... 49 434 3

Si 10 - 4305 70

ZAPADOČESKÉ PIVOVARY
 národní podnik
 Piřeň

Výuční list Josefa Hružy

PRACOVNÍ SMLOUVA

Organizace: Západočeské pivovary, národní podnik v Piřeň, organizovaný č. 30, zřizovaný K. ved. pers. odd.
 a pracovník Hruž Josef datum uzavření 27.3.1956 Piřeň
 učební obor svobodný číslo uč. příkazu 544942 IX 68 roční číslo 5603272246
 bytem Piřeň - Luřická 34. přechodné bydliště _____

- Pracovník se zavazuje, že
1. nastoupí do práce dne 6.7. 74. a dle dohody zastává místo náčelníka učební komise
 2. bude pracovat jako bednář v kategorii D
 3. místem výkonu práce bude bednářský
 4. práci, která mu bude svěřena, bude vykonávat podle svých nejlepších schopností a znalostí a bude se přitom řídit pokyny vedoucích, pracovním řádem, organizačním řádem, kolektivní smlouvou a dalšími předpisy vydanými organizací;
 5. bude zachovávat mlčenlivost a vzhledně a jiných skutečnostech důvěrné povahy, o kterých se doví při své práci;
 6. bude dodržovat předpisy a opatření bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, požární předpisy a nímž bude při nástupu seznámen nebo s nímž bude seznámen během trvání pracovního poměru.

Vedení organizace přijímá pracovníka do pracovního poměru dnem 6.7. 74.
 a uzavírá se, že se jedná:

7. o uzavření pracovního poměru podle přílohy č. 1 k zákonu č. 189/1965 Sb., o zaměstnání, v platném znění, s výjimkou ustanovení § 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000

První pracovní smlouva Josefa Hružy

Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 8: vedoucí bednářské party Josef Hruž a II.

POŘADOVÉ ČÍSLO 00

MINISTRYNĚ KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY
UDĚLUJE

Josefu Hružovi

TITUL

NOSITEL TRADICE LIDOVÝCH ŘEMESEL

V OBORU

zpracování dřeva - tradiční bednářství

ZA VYSOKOU ÚROVEŇ ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ V TOMTO OBORU
A ZA JEJICH PŘEDÁVÁNÍ NASLEDOVNÍKŮM

V PRAZE DNE 8. 9. 2012

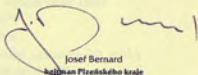
Udělení titulu Nositel tradice lidových řemesel Josefu Hružovi

**Dokumentace statku Technologie pivovarnického bednářství – podrobný popis statku;
fotodokumentace č. 9: *Certifikát Nositele nemateriálního statku
tradiční lidové kultury Plzeňského kraje***

Plzeňský kraj
uděluje
CERTIFIKÁT
NOSITELE NEMATERIÁLNÍHO STATKU
TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY
PLZEŇSKÉHO KRAJE
**Bednáři Plzeňského Prazdroje
Plzeňskému Prazdroji, a. s.**

7. prosince 2017

Josef Bernard
hejman Plzeňského kraje

1.2 Audiovizuální dokumentace

1.2.1 Fotodokumentace

1.2.1.1 Historické fotografie bednářů Měšťanského pivovaru v Plzni (1890–1974)

1. AS PPAS, SF, nezařazeno, pohled na vodárenskou věž se sudy, 60. léta 20. stol.
2. AS PPAS, SF, sign. 3-281, bednárna – pohled na bednáře u sudu, 1928.
3. AS PPAS, SF, sign. 7-485, bednárna – bednáři, (pohled na bednáře u sudu), 1955.
4. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednáři (bednář v sudu), 1960.
5. AS PPAS, SF, sign. 7-439, bednáři (bednářská parta), 1890.
6. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednáři (bednářská parta), 1903.
7. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednáři (bednářská parta), 1905.
8. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednáři (bednářská parta), 1922.
9. AS PPAS, SF, sign. 3-60, bednáři (rozestavěné sudy), 1928.
10. AS PPAS, SF, sign. 3-72, bednáři (bednář v sudu), 1928.
11. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednáři (bednářská parta), 1952.
12. AS PPAS, SF, sign. 7-285, bednáři (bednářská parta), 1955.
13. AS PPAS, SF, sign. 3-277, bednáři (za sudem), 1964.
14. AS PPAS, SF, sign. 3-277, bednáři (za sudem), 1964.
15. AS PPAS, SF, nezařazeno, momentka bednářů se sudy, kolem roku 1962.
16. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednář František Veselý, 1959.
17. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednář František Veselý, 1959.
18. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednář Hanzlík, nedatov. (druhá polovina 20. stol.).
19. AS PPAS, SF, sign. 7-353, kolektiv žen mechanické bednářny, 1955.
20. AS PPAS, SF, sign. 1-58, pohled na pivovarský povoz se sudy, 1902.
21. AS PPAS, SF, sign. 7-345, bednář M. Klír, 1960.
22. AS PPAS, SF, sign. 3-69, mytí sudů, 1928.
23. AS PPAS, SF, sign. 2-238, mytí sudů, 1944.
24. AS PPAS, SF, sign. 2-316, sklad ležáckých sudů, 1974.
25. AS PPAS, SF, nezařazeno, smolení bednářských sudů, kol. roku 1930.
26. AS PPAS, SF, nezařazeno, sklad sudů pivovaru, kol. roku 1971.
27. AS PPAS, SF, sign. 2-3, skladiště sudů 1925.
28. AS PPAS, SF, nezařazeno, bednářští učni pivovarského učiliště, 1952.
29. AS PPAS, SF, sign. 3-13, bednářští učni pivovarského učiliště, 1962.
30. AS PPAS, SF, sign. 3-140, bednářští učni pivovarského učiliště, 1966.
31. AS PPAS, SF, sign. 3-140, bednářští učni pivovarského učiliště, 1966.
32. AS PPAS, SF, sign. 3-140, bednářští učni pivovarského učiliště, 1966.
33. AS PPAS, SF, sign. 3-38, budova výstavu piva se skladem sudů, 1963.

1.2.1.2 Ukázka abecedního rejstříku s bednáři z knihy zaměstnanců

Archív společnosti Plzeňský Prazdroj, a.s., Měšťanský pivovar v Plzni 1839–1946, kniha č. 181 (i. č. 181), abecední rejstřík zaměstnanců Měšťanského pivovaru v Plzni, 1913 (1925) – 1943, ukázka s. 108.

1.2.1.3 Výpis z rejstříku známek OŽK v Plzni z roku 1938 o zápisu kruhové známky s Jubilejní branou z roku 1926

AS PPAS, Měšťanský pivovar v Plzni 1839–1946, i. č. 630, kart. č. 86, výpis z rejstříku známek

OŽK v Plzni z roku 1938 o zápisu kruhové známky s Jubilejní branou z roku 1926, 1938.

1.2.1.4 Současné fotografie bednářů Plzeňského Prazdroje (2011–2017)

AS PPAS, Sběrka fotodokumentace, bednáři, 2011–2017, nezařazeno.

1.2.1.5 Článek o bednářích Plzeňského Prazdroje

František Novák, Plzeňští bednáři zaučují vedle českých tovaryšů i francouzské učně, in: Dřevařský magazín, roč. 17, č. 42016, s. 36-39.

1.2.1.6 Dokumentace ke složce Josefa Hřůzy

Soukromý archiv Josefa Hřůzy

- Fotografie J. Hřůzy z dob učení, 70. léta 20. stol., soukromý archiv.
- Diplom nositele tradice lidových řemesel J. Hřůzy, 2012, soukromý archiv.
- Pracovní smlouva J. Hřůzy - bednář v pivovaru, 1974, soukromý archiv.
- Výuční list J. Hřůzy v oboru bednář a obalář, 1974, soukromý archiv.
- Udělení titulu Mistr rukodělné výroby Plzeňského kraje J. Hřůzovy, 2017, soukromý archiv.

1.2.1.7 Ocenění pro bednáře Plzeňského Prazdroje

AS PPAS, Sběrka dokumentace, nezařazeno, Certifikát Nositele nemateriálního statku tradiční lidové kultury Plzeňského kraje Bednářům Plzeňského Prazdroje, 2017.

1.2.2 Videodokumentace

1.2.2.1 Bednářské řemeslo, 2005

AS PPAS, SF, Bednářské řemeslo, 2005 (Jan Loučím, Václav Smolík, Robert Jíša), nezařazeno.

1.2.2.2 Jedině pravý, 1982

AS PPAS, SF, filmový záznam Jedině pravý (Krátký film Praha), 1982, i. č. 24, kart. č. 7.

1.3 Souhlas nositelů statku se zveřejněním textových nebo audiovizuálních materiálů dokumentace statku

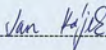
Níže uvedení nositelé statku souhlasí se zveřejněním textu, nebo jeho částí ze zpracovaného a předloženého textu dokumentace statku, resp. Podrobného popisu statku a Audiovizuální dokumentace

Ladislav Brůha,
narozený [REDACTED],
bytem Pod školkou 771, 330 26 Tlučná,
e-mail: ladislavbruha@gmail.cz

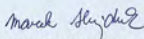
Podpis:

Jan Hájek
narozený [REDACTED]
bytem Pňovany 43, 330 30 Město Touškov,
e-mail: hajinekk3@seznam.cz

Marek Hejduk
narozený [REDACTED]
bytem Plzeňská 46, 326 00 Plzeň
e-mail: hejduk.marek@seznam.cz

Karel Hofman,
narozený [REDACTED]
bytem Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň,
e-mail: karel-hofman@tiscali.cz

Josef Hruza,
narozený [REDACTED]
bytem Dýšinská 41, 330 01 Kyšice,
e-mail: josef.hruza@asahibeer.cz

Josef Kyvíř,
narozený [REDACTED]
bytem Nádražní 312, 262 31 Milín,
e-mail: kyvirj@seznam.cz

Jaroslav Zajiček,
narozený [REDACTED]
Božkovská 32, 326 00 Plzeň,
e-mail: jarous.zajicek@seznam.cz

1.4 Souhlas navrhovatele zápisu statku do Seznamu nemotného kulturního dědictví České republiky se zveřejněním textových nebo audiovizuálních materiálů dokumentace statku

Navrhovatel zápisu statku do Seznamu nemotného kulturního dědictví České republiky, **Tourism and Heritage – oddělení rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, a. s.**; U Prazdroje 7, 301 00 Plzeň; zastoupené **Ing. Rudolfem Šlehoferem**, manažerem rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, souhlasí se zveřejněním textu, nebo jeho částí ze zpracovaného a předloženého textu dokumentace statku, resp. Podrobného popisu statku a Audiovizuální dokumentace.

Uvedený navrhovatel dále prohlašuje, že je nositelem autorských práv k této dokumentaci a autorská práva jsou smluvně ošetřena.

V Plzni dne 26. února 2018,
aktualizováno a doplněno k 29. květnu 2018

Podpis:

Ing. Rudolf Šlehofer,

manažer rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje

Otisk razítka:

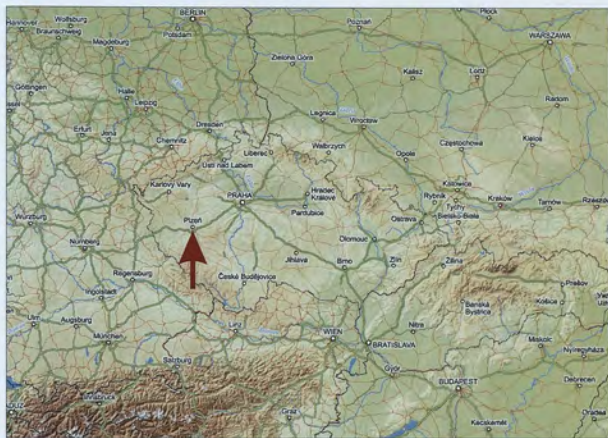
PP1478

Plzeňský Prazdroj

Plzeňský Prazdroj, a. s.
U Prazdroje 64/7, 301 00 Plzeň
IČ: 45357366, DIČ: CZ45357366

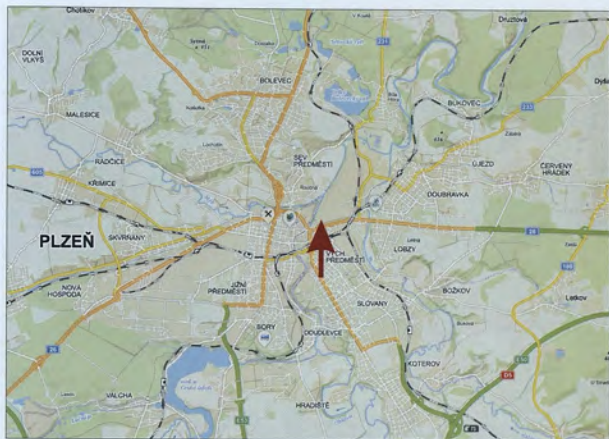
2 Mapy lokace bednárný Plzeňského Prazdroje, a.s.

2.1 Mapa České republiky s lokací města Plzně

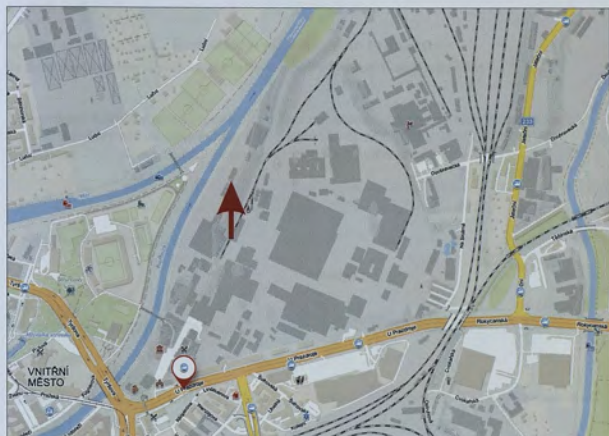
2 Mapy lokace bednárný Plzeňského Prazdroje, a.s.

2.2 Mapa města Plzně s lokací Plzeňského Prazdroje, a.s.

2 Mapy lokace bednárny Plzeňského Prazdroje, a.s.

2.3 Mapa areálu Plzeňského Prazdroje, a.s., s lokací současné bednárny

GPS: 49.7522433 N
13.3902889 E

Příloha č. 3 Návrhového a evidenčního listu nemateriálního statku tradiční lidové kultury k zápisu do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky – svobodný, předem daný a poučený souhlas nositelů statku se zápisem

Nositelé statku

souhlasí se zápisem statku **Technologie pivovarského bednářství**
do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

Níže uvedení nositelé statku se seznámili předem s metodickým pokynem Odboru národnostní a regionální kultury Ministerstva kultury České republiky čj. MK 70223/ 2012 ORNK ze dne 1. listopadu 2012 a berou na vědomí ustanovení tohoto dokumentu.

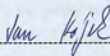
V Plzni dne 29. května 2018

Ladislav Brůha,
narozený [REDACTED]
bytem Pod školkou 771, 330 26 Tlučná

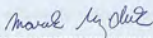
Podpis:

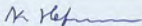
Jan Hájek
narozený [REDACTED]
bytem Pňovany 43, 330 30 Město Touškov

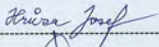
Marek Hejduk
narozený [REDACTED]
bytem Plzenecká 46, 326 00 Plzeň

Karel Hofman,
narozený [REDACTED]
bytem Pod Švábinami 43, 312 00 Plzeň

Josef Hruza,
narozený [REDACTED]
bytem Dýšinská 41, 330 01 Kyšice

Josef Kyviř,
narozený [REDACTED]
bytem Nádražní 312, 262 31 Milín

Jaroslav Zajíček,
narozený [REDACTED]
Božkovská 32, 326 00 Plzeň

služba

MKCRP00DLUCM

Posudek návrhu k zápisu do Seznamu nemateriálních statků
ve smyslu metodického pokynu č.j. MK 70223/2012-ORNK z

Ministerstvo kultury		①
.11. 2012		
Došlo:	- 2 10. 2018	
č.j.	OKALC	počet listů: 3/16
Historickou kontrolou		

Technologie pivovarnického bednářství

Zhotovování artefaktů bednářskými technologiemi má dlouhou

Bednářství se velmi brzo etablovalo v plně specializovanou řemeslnou produkci, bez které by nemohla fungovat téměř žádná domácnost od středověku až do novověku. V lidovém prostředí bednářské výrobky byly nepostradatelné až do počátku 20. století, kdy například stále představovaly nedílnou součást věna selských nevěst. Výrobu bedněných nádob vycházející z řemeslných tradic lze vysledovat i v rámci domácké a domácí produkce nevyučenými výrobci, kteří na rozdíl od cechovních a později živnostenských řemeslníků přistupovali pouze ke zhotovování konstrukčně jednodušších výrobků s oválným či kruhovým dnem. Princip domáckého a domácího štípání, tvarování a skládání dušek při vytváření bedněné nádoby byl zcela totožný s řemeslnou produkcí. Pivovarnické bednářství právě představuje vrchol bednářské řemeslné výroby, kdy docházelo k uzavření obou konců nádoby. Přestože se jedná o skutečně řemeslnou produkci, její propojení s lidovou kulturou bylo a stále je enormní. Pivovarnické bednářství tak patří k silným tradicím spjatým s naší společností a udržení jedinečné technologie má při snahách o zachování kulturního dědictví své opodstatnění a význam. Péče o předávání technologie v rámci ustálené skupiny osmi plně specializovaných bednářů představuje významné záruky pro zachování této tradiční řemeslné výroby mající vliv na lidovou kulturu.

1. Posouzení návrhu podle článku 6 Metodického pokynu

Ad 6 a - definice

Technologie pivovarnického bednářství je zcela v souladu s definicí uvedenou v odstavci 2 Metodického pokynu. Jedná se o technologii, která byla generačně předávána a je uchována ve své tradiční a plně funkční podobě i s některými zvykoslovnými projevy, což ji řadí mezi unikátní statek spjatý s lidovou kulturou a řemeslnými tradicemi

Ad 6b - podmínky zapsání dle odst. 7

a) statek je dosud živý a plní svou sociální a kulturní funkci

Bednářská osmičlenná parta Plzeňského Prazdroje pracuje aktivně na stavbě ležáckých sudů a kvasných kádí k výrobě piva v historických ležáckých sklepích. Každý rok vyrobí nové sudy

a smolí sudy starší. Jedná se tedy o plně funkční záležitost, která v sociální a kulturní rovině upozorňuje na zachování historické kontinuity

b) statek je součástí nemateriálního kulturního dědictví ve smyslu definice v odst. 2

Statek navržený k zápisu je součástí nemateriálního kulturního dědictví dle čl. 2 -metodického pokynu v oblasti znalosti a dovednosti charakteristické pro tradiční řemeslný postup při zhotovení konkrétního artefaktu lidových řemesel - v tomto případě se jedná o specifickou technologii výroby pivovarnických sudů.

c) statek je autentický

Technologie pivovarnického bednářství je ve svém zachování a následném uchovávání a předávání vysoce autentická. Důraz při její realizaci je kladen nejen na rukodělnou podstatu, ale také na využívání tradičních materiálů. K autenticitě přispívá i dodržování tradičních zvyků pivovarských bednářů.

d) statek je předáván z generace na generaci

Technologii pivovarského bednářství se podařilo zachovat právě generačním předáváním speciálních znalostí a dovedností, kdy ve 20. století tradiční řemeslné vyučení začal zajišťovat odborný výcvik a v současnosti se jedná o tzv. učňovské období. Nový bednář je vybrán tři roky před odchodem nejstaršího bednáře do starobního důchodu. Bednář skládá po absolvování učňovského období tzv. tovaryšskou zkoušku a je pasován na bednářského mistra.

e) statek je unikátní a přínosný pro více oborů

Navržený statek díky své specializované podobě představuje unikátní jev, který ovšem navazuje na hluboké kulturní mnohohrstvé tradice. Je proto přínosný pro celou řadu oborů.

f) statek je reprezentativní pro soubor obdobných jevů

Po ukončení používání bedněných nádob během první poloviny 20. století a zásadní proměně pivovarnické technologie přípravy piva, představuje technologie pivovarnického bednářství v rámci Plzeňského Prazdroje vzhledem ke své komplexnosti jedinečný a vysoce reprezentativní statek pro celý soubor obdobných jevů

g) statek je reprezentativní z hlediska historické, sociální a kulturní identity

Vzhledem k české tradici vaření piva a široké kulturní kontinuitě bednářského řemesla, lze konstatovat, že i podstata tohoto bodu je v případě technologie pivovarnického bednářství zcela naplněna.

h) svobodný předem daný a poučený souhlas nositelů statků se zápisem je doložen

Doloženo v příloze č. 3 předkládaného návrhu.

2. Jaká je prognóza zachování statku do budoucnosti a případná identifikace zdrojů jeho ohrožení, jsou-li předvídatelné?

Poslání bednářské party v rámci Plzeňského Prazdroje je natolik jasně definováno, má své principy a pravidla apelující na zachování tradic, že prognóza zachování statku do budoucnosti je velmi pozitivní.

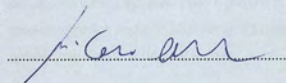
3. Návrh závěrečného souhrnného výroku

Vzhledem k uvedeným skutečnostem, splněním všech podmínek uvedených v Metodickém pokynu a zejména pro jedinečnost statku doporučuji zápis „Technologie pivovarnického bednářství“ na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky

V Příboře 27. 9. 2018

PhDr. Václav Michalička, Ph.D.

Muzeum Novojičínka, příspěvková organizace

.....

Posudek Návrhu na zápis nemateriálního statku tradiční lidové kultury do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

Název statku: Technologie pivovarnického bednářství

Navrhovatel: Oddělení rozvoje cestovního ruchu a péče o historické dědictví Plzeňského Prazdroje, a.s.

Posudek vypracoval: PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D., Etnologický ústav AV ČR, v.v.í.

Po prostudování předloženého návrhu a související dokumentace konstatuji, že Návrh je připraven s mimořádnou pečlivostí a akribií, znalostí předmětné problematiky, poskytnuté informace, vč. rozsáhlých příloh statek dostatečně popisují a dokumentují a dokládají jeho kulturně-historické a společenské hodnoty a význam.

Dle čl. 6. metodického pokynu Ministerstva kultury ČR pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky (Č.j. MK 70223 /2012 - ORNK ze dne 1. listopadu 2012) lze k jednotlivým aspektům návrhu uvést:

a) Statek jednoznačně naplňuje definici nemateriálního statku tradiční lidové kultury. Pivovarnické bednářství bylo sice od středověku provozováno jako profesionální cechovní řemeslo, nicméně podstatou své technologie vždy vycházelo z tradičních principů zpracování dřeva a tyto principy dále rozvíjelo a zpětně obohacovalo a tvořilo tak s tzv. lidovým řemeslem jednotný celek. Pivovarnické bednářství tedy lze považovat za komplex mezigeneračně předávaných znalostí a dovedností specifické řemeslné výroby vázané na zhotovování dřevěných sudů příp. dalších výrobků. Tyto výrobky (jako skladovací a transportní nádoby) byly v rámci tradiční lidové kultury důležitým artefaktem a byly užívány zdaleka nejen v rámci pivovarnictví. Vzhledem k tomu, že na Seznamu je aktuálně zapsán minimální počet statků vázaných k tradičním řemeslným postupům, považuji za nanejvýš vhodné pivovarnické bednářství – jako vůbec prvního reprezentanta dřevozpracujících řemesel – na Seznam zahrnout.

b) Statek dle čl. 7. výše zmíněného metodického pokynu MK

- je dosud živý a plní četné sociální a kulturní funkce (vč. funkcí obživných neboť jeho provozování je hlavním zaměstnáním pro skupinu řemeslníků)

- je součástí nemateriálního kulturního dědictví ČR

- je nepochybně vysoce autentický, bednářská dílna provozovaná v rámci Plzeňského Prazdroje a. s. pracuje za využití tradičních postupů a technologií, výrobky ve svém materiálovém složení, morfologii, typologii atd. odpovídají produktům bednářského řemesla, tak jak jsou doloženy z minulosti

- je předáván z generace na generaci, přičemž z dokumentace jasně vyplývá, že vůdčí osobností „bednářské party“ je Josef Hruža oceněný v roce 2012 titulem Nositel tradice lidových řemesel, který své znalosti a dovednosti průběžně předává skupině dalších řemesníků ve věku mezi 30–50 lety. Tím je dostatečně zaručena mezigenerační kontinuita přenosu statku.

- z hlediska etnologického studia tradičních řemesel a technologií je pivovarnické bednářství jedním z klíčových dřevozpracujících oborů, který v sobě zahrnuje celý komplex znalostí a dovedností spojeným s tradičními způsoby zpracování dřeva. V minulosti bylo bednářství jedním z nejrozšířenějších dřevozpracujících oborů, nicméně rychlá technologická transformace v 19. a 20. století znamenala téměř úplný zánik řemesla, které se udržuje již jen v nemnoha malých specializovaných dílnách zaměřených spíše na výrobu dekorativních předmětů a sudů na víno a destiláty, výroba pivních sudů, kdysi zcela netypičtější, se výrazněji udržuje právě jen v rámci nominovaného statku.

- je vysoce reprezentativní v rámci celého území ČR pro oblast dřevozpracujícího řemesla

- statek vykazuje četné rysy identitárního svorníku jeho nositelů (bednářů), kteří jsou na řemeslné dovednosti adekvátním způsobem hrdí, se statkem a jeho minulým vývojem se identifikují a aktivně a dobrovolně participují na jeho uchování, propagaci a šíření povědomí o něm

- souhlas skupiny pivovarnických bednářů a dalších dotčených osob se zápisem statku na Seznam je nade vší pochybnost doložen

e) Aktuální stav statku nevykazuje znaky extrémního ohrožení. Statek je uchováván a rozvíjen především v rámci výrobních a propagačních aktivit silné nadnárodní korporace (aktuálního vlastníka Plzeňský Prazdroj a. s.). To samozřejmě vede k určitému posunu statku do roviny marketingového artefaktu, nicméně není mi známo, že by tím byla jakkoliv ohrožena autenticita statku. Pivovarnické bednářství a jeho technologie, jak je uchovávána a rozvíjena v rámci bednářské dílny Plzeňského Prazdroje a.s., je jedinečným dokladem tradičního řemesla, které si plně uchovává původní rysy a to i v rámci nejrůznějších prezentačních a popularizačních akcí. Zachování statku tedy považuji za velmi nadějně, i když je na druhou stranu možné, že by v důsledku změny ekonomických preferencí majitele pivovaru mohlo dojít k jeho ohrožení, přičemž tím by byla ohrožena jeho existence v rámci celé ČR. Ostatní existující bednářské dílny se zdaleka nevyznačují takovou mírou komplexního provozování statku a jeho mezigeneračního přenosu.

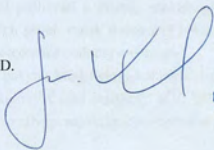
d) Navrhovaná opatření pro zachování statku se soustředí především na mezigenerační předávání znalostí a dovedností a výchovu nových bednářů v dílně Plzeňského Prazdroje, a.s.

a dále na využití bednářského řemesla při nejrůznějších propagačních akcích převážně v západních Čechách. Tato opatření jsou dostatečná, nicméně bylo by vhodné je rozšířit i o provádění přinejmenším dokumentačních aktivit v rámci celé ČR, neboť předmětný statek – ač je v současnosti vázán na jedno místo – byl v minulosti masivně rozšířen po celém našem území a jeho pozůstatky v podobě artefaktů (sudů a dalších výrobků) jsou součástí muzejních a dalších sbírek.

Na základě výše uvedených skutečností jednoznačně **doporučuji** zápis statku *Technologie pivovarnického bednářství* do Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky.

V Praze 14. 8. 2018

PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D.

ETNOLOGICKÝ ÚSTAV AV ČR, v.v.i.
110 00 Praha 1, Na Florenci 1420/3